

KLUB FILATELISTOV 54-01 KOŠICE

KOŠICE VO FILATELII

19

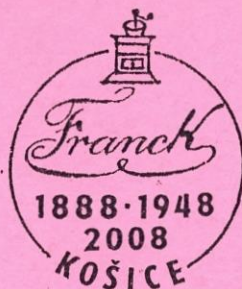
DEŇ POŠTOVEJ ZNÁMKY
A FILATELIE

KOŠICE 18.12.2008

KOŠICE, koniec 19. st. – pohľadnica

120 ROKOV OD ZALOŽENIA
60 ROKOV OD ZÁNIKU
FIRMY
HENRIKA FRANCKA SYNOVIA
V KOŠICIACH

• **PF 2009** •

OBSAH

Kolková filatelía	2
15 rokov slovenskej známky	17
Od pečatí k moderným zálepkám	23
Košické príležitostné tlače a pečiatky (2008)	32
Odtlačky výplatných strojov na Slovensku v rokoch 1927-1948	43
Dôležité rokovanie v Banskej Bystrici	52
K nedožitej osemdesiatke Andyho Warhola	53
Čo písali „FORTEAN TIMES“	55
Jubilanti	57

Vážení priatelia, filatelisti

Predkladáme Vám 19 číslo zborníka košických filatelistov „Košice vo filatelii“ ktorý každoročne pripravujú členovia a výbor KF 54 – 01 z príspevkov, ktoré sa nám podarilo zabezpečiť a o ktorých sme predpokladali, že by Vás mohli zaujať. Články, ktoré nájdete v našich zborníkoch v inej filatelistickej tlači na Slovensku väčšinou nenájdete.

Obsahové zameranie čísla je rôznorodé a nekladie si za cieľ vyčerpávajúcim spôsobom problematiku jednotlivých príspevkov prezentovať, ale dáva priestor na inšpiráciu zberateľom akým spôsobom a akým smerom sa môžu v svojej záľube orientovať.

Autori jednotlivých príspevkov však predpokladajú, že články, uverejnené v tomto čísle zborníka, budú pre Vás zaujímavé a inšpirujúce pri pestovaní nášho spoločného koníčka, ktorým je filatelie.

Výbor KF 54 – 01 Košice
a redakčná rada

Kolková filatelie

Zahrnutím problematiky kolkových materiálov do filatelie sa umožnilo i vystavovanie exponátov s takýmto zameraním na filatelistických výstavách. Vzhľadom k tomu je potrebné priblížiť prípadným záujemcom o vystavovanie prierez touto problematikou. Kolky je možné zbierať obdobne ako známky samostatne, dokladovať ich rozličné vydania, zúbkovania, priesvitky, tlačové i výrobné vady. Veľmi zaujímavé je zbieranie rozličných listín s kolkami a to či už vylepenými, alebo natlačenými priamo na príslušnej listine.

Nasledujúca práca sa pokúsi priblížiť stručný prehľad takýchto materiálov z územia Slovenska od Rakúsko – Uhorska po súčasnosť, ktoré je možné použiť na budovanie exponátov i zbierok.

V roku 1850 bol vydaný nový zákon o poplatkoch s platnosťou na celom území Rakúsko – Uhorska. Poplatkový sadzovník tohto zákona obsahoval poplatky za rozličné úkony, ktoré mali i malý vzťah k právnym úkonom. Na úhradu väčšiny týchto poplatkov bolo potrebné použiť kolky. V tomto období používaný spôsob odtláčenie kolkovej signety na listinu bol pri veľkom rozsahu týchto úkonov časovo i finančne náročný.

Zjednodušenie tejto činnosti prinieslo od 1.11.1854 zavedenie kolkových známok, ktoré vychádzalo z dobrej skúsenosti s poštovými známkami.

Prehľad rozličných vydaní kolkov a ich stručné charakteristiky

Rakúsko

1.vydanie z 1.11.1854 má 21 hodnôt od 1 grajciara po 20 florénov, v stredovom štítiku je pod údajom hodnoty skratka C.M.

2.vydanie z 1.11.1858 a bolo dotlačané v rokoch 1859,1860 a 1864. Dotlače sa od základného vydania odlišujú farbou papiera a zúbkovaním. Toto vydanie obsahuje hodnoty od ½ grajciara po 20 florénov na 28 kolkoch.

3.vydanie z 1.3.1866 s dotlačou v roku 1867 má 24 hodnôt od ½ grajciara po 20 florénov s niekoľkými druhmi zúbkovania. Na grajciarových hodnotách je i slovné vyjadrenie hodnoty kolku.

Uhorsko

1.vydanie z 1.8.1868 s dotlačami v rokoch 1870,1873,1876 má 29 hodnôt od ½ grajciara po 20 forintov. Papier má niekoľko druhov priesvitiek, rozličnú hrúbku a farbu. Farba podtlače je zelená a farba stredovej kresby čierna.

2.vydanie z 1.1.1880 s dotlačou v roku 1881. Má obdobne ako prvé vydanie 29 hodnôt od ½ grajciara po 20 forintov, zhodné sú i kresby obrazov jednotlivých hodnôt. Rozdielna je farba podtlače, ktorá je u grajciarových hodnôt hnedá a u forintových hodnôt ružová. Papier má štyri druhy priesvitiek.

3. vydanie bolo dané do obehu s dátumom 1.4.1891 má obdobne ako dve predchádzajúce vydania 29 hodnôt a obdobné kresby. Farba podtlače je pri grajciarových hodnotách šedo hnedá a pri forintových hnedo fialová. Papier má štyri druhy priesvitiek. Kolky majú dva druhy zúbkovania.

4. vydanie je charakterizované hlavne údajom letopočtu 1898 v dolnej časti kolku. Do obehu sa dostalo od 25.5.1898. Má 29 hodnôt od 1 haliera do 40 korún. V papieri je možno nájsť štyri druhy priesvitiek.

5. vydanie má v dolnej časti kolku uvedený rok 1903. Hodnoty od 2 halierov do 40 korún sú rozdelené do 35 stupňov. Papier má štyri druhy priesvitiek. Z začať používať sa mali od 1.10.1903.

6. vydanie má v dolnej časti kolku uvedený rok 1914. Obsahuje obdobne ako vydanie 1903 35 hodnôt v rozsahu od 2 halierov do 40 korún. Používané boli od 1.4.1914.

7. vydanie obsahuje 5 doplnkových hodnôt k vydaniu 1914 a to 60f, 80f, 1,25K, 1,75K, 50K. V dolnej časti majú uvedený letopočet 1914. Doplnkové hodnoty boli vydané v roku 1917.

Československo (kolky používané na Slovensku)

1. vydanie bolo dané do obehu v januári roku 1919 s platnosťou do 30.9.1938. Malo obsahovať 19 hodnôt kolkov v rozsahu od 1 haliera do 20 korún. Kolková známka s hodnotou 1 halier nemala byť používaná nakoľko v období od návrhu po vydanie došlo k zmene sadzieb. Halierové hodnoty kolkov majú farbu šedomodrú a korunové červenú. V dolnej časti kolku je možno vidieť letopočet 1919, rozdelený do dvoch zvislých stĺpcov po dvoch čísliciach. Pri hodnote 20 halierov môžeme rozlíšiť tri typy a pri hodnote 8 Kč dva typy.

V rovnakej kresbe boli vydané v apríli 1925 doplnňovacie hodnoty na železničné nákladné listy a to 20 halierov vo farbe zelenej s letopočtom „1919“ a 180 halierov s letopočtom „1925“. Na železničných listoch sa používali do 31.3.1929.

2. vydanie sa používalo od 10.6.1920 do 30.9.1938. Malo tri hodnoty 30 K, 40K, 50K. Kresba je obdobná ako pri prvom vydaní. Farba tlač je červená vo viacerých odtieňoch.

3. vydanie bolo vydané v júni roku 1925 a mohlo byť používané do 30.9.1938. Má dve hodnoty 100K a 200K. Farba tlač je zelená s niekoľkými farebnými odtieňmi. V dolnej časti je v žltom štítiku letopočet 1925.

4. vydanie sa na Slovensku používalo od 1.5.1938 do 5.1.1939. V dolnej časti je letopočet 1938. Hodnota meny je udávaná v halieroch (haléfů) a v Kč. 23 hodnôt je v rozsahu od 2 halierov do 200 Kč. Farba tlač je pri halierových hodnotách šedomodrú, pri korunových do 50 Kč výtane hnedočervená a hodnoty 100 Kč a 200Kč majú farbu olivovo zlatú.

5. vydanie uvedené do obehu v októbri 1945 s platnosťou do 30.6.1953 má 7 hodnôt od 1 K do 100 K. Kresba obrazu je obdobná ako pri vydaní 1938. Rozdiely sú v názve v hornej časti, kde je nápis „KOLOK“, mena má skratku „K“. Farba tlač obrazu je karmínová. Použitie malo byť iba na Slovensku.

6. vydanie používané od februára roku 1946 do 30.6.1953 má tri halierové hodnoty 10, 20, 50 halierov. Farba obrazu kolku je modrá. V záhlaví má nápis „KOLOK“. Mali sa používať iba na Slovensku. Kresba obrazu je obdobná ako má vydanie 1938.

7. vydanie pochádza z apríla roku 1946 s platnosťou do 30.6.1953. Obsahuje iba jednu hodnotu a to 12 Kčs vo farbe červenej, ktorá sa mala používať iba na Slovensku. Údaj meny je v Kčs. V záhlaví má slovenský text „KOLOK“. Kresba obrazu je obdobná ako je pri vydaní 1938.

8. vydanie s platnosťou na celom území Československa bolo dané do používania v júni roku 1947 s platnosťou do 30.6.1953. Má 14 hodnôt od 10 halierov do 200 Kčs. Kresba obrazu je podľa vzoru vydania 1938. Odlišnosti: nápis v záhlaví je „KOLKOVÁ ZNÁMKA“, namiesto textu „haléřů“ je skratka „h“ resp. namiesto „Kč“ je skratka „Kčs“. Farby halierových hodnôt sú zelené, korunových jasne červené.

9. vydanie bolo uvedené do používania po menovej reforme v roku 1953 od júna 1953 s platnosťou do 30.6.1958. Vydanie 1953 má 9 hodnôt od 20 halierov po 40 Kčs. Kolky majú podstatne menšie rozmery ako predchádzajúce vydania a to iba 21,5 x 25 mm. V záhlaví je uvedený leťopočet vydania „1953“ pod ním je dobový štátny znak, pod ktorým je údaj hodnoty v „h“ resp. „Kčs“. Farby halierových hodnôt sú olivovo zelené, korunových od 1 Kčs do 10 Kčs vrátane modré, hodnoty 20 Kčs a 40 Kčs majú farbu červenú.

10. vydanie je v novej dvojdielnej úprave. Horná časť obsahuje väčšiu časť kolkovej známky a dolná menšiu, ktorá je od väčšej oddelená perforáciou. Dolná časť sa pri niektorých úkonoch oddeľovala a lepila do registračných kníh. Používanie tohto vydania bolo v období od januára 1958 do 31.3.1962. 14 hodnôt kolkov malo hodnoty od 20 halierov do 200 Kčs. V strede kolku je dobový štátny znak a pod ním nápis „ČSR“. Farba hodnôt 20 a 50 halierov bola hnedá, hodnôt 1 až 6 Kčs modrá, 10 až 60 Kčs zelená a 100 a 200 Kčs karmínová.

11. vydanie bolo v používaní od októbra 1961. Platnosť halierových hodnôt bola do konca roku 1984 a korunových do 31.9.1993. Toto vydanie je tiež dvojdielne a má 14 hodnôt od 20 halierov do 200 Kčs. V strede väčšej časti je obraz nového štátneho znaku a pod ním nápis „ČSSR“. Na oddelenie hornej a dolnej časti bolo použité niekoľko druhov zúbkovania a čiarový priesek. Pri hodnotách 30 Kčs, 40 Kčs a 50 Kčs môžeme rozlíšiť po dva typy. Farby hodnôt 20 a 50 halierov sú karmínové, 1 – 5 Kčs zelené, 10 – 50 Kčs oceľové modré a 100 a 200 Kčs červenohnedé.

12. vydanie tvoria dodatkové hodnoty k vydaniu 1961 a to 15 Kčs, 400 Kčs, 500 Kčs, ktoré platili do 30.9.1993. Hodnota 15 Kčs má farbu oceľovo modrú a hodnoty 400 a 500 Kčs karmínové.

Slovensko 1939 – 1945

1. vydanie bolo dané do používania od 20.5.1939 s platnosťou do 31.3.1943. Má 19 hodnôt od 10 halierov do 100 Ks. V slovenskom štátnom znaku umiestnenom v hornej časti kolku je leťopočet 1939. Hodnoty od 10 do 60 halierov majú červenohnedú farbu, hodnoty 1 – 20 Ks hnedozelenú a 30 – 100 Ks šedomodrú. Ochranná podtlač má dva

rozmary vzdialenosti medzi vlnkami, ktoré ju tvoria. Na oddeľovanie boli použité dva rozmary zúbkovania.

2. vydanie bolo vytlačené na slabom priesvitnom papieri. Má 15 hodnôt kolkov od 10 halierov po 200 Ks s tromi rozmermi zúbkovania. Platnosť hodnôt 10 h až 10 Ks bola do 31.3.1946 a hodnôt 25 Ks až 200 Ks do 30.7.1945. Farba obrazu dievčatá v slovenskom kroji je pri hodnotách 10-50 halierov zelenočierna, pri hodnotách 1 – 8 Ks oceľovomodrá, 10 – 50 Ks karmínová a 100 a 200 Ks hnedá. Na oddeľovanie boli použité tri veľkosti zúbkovania.

Slovensko od roku 1993 po súčasnosť

1. vydanie bolo uvedené do obehu od 5.4.1993. Platnosť kolkov tohto vydania je do 1.1.2008. Kolkové známky sú dvojdielne obdobne ako kolky predchádzajúceho štátneho útvaru. Vydanie má 11 hodnôt od 1 Sk do 5000 Sk. Ústredným motívom obrazu kolku je slovenský štátny znak. Kolky hodnôt 1 – 5 Sk majú farbu oceľovomodrú, 10 – 50 Sk farbu fialovú, 100 – 200 Sk farbu trávovozelenú. Hodnota 500 Sk má farbu oranžovú, hodnota 1000 Sk farbu čiernohnedú a hodnota 5000 Sk farbu karmínovú. Vyskytujú sa falošné kolky v hodnote 1000 Sk a údajne i ďalších hodnôt.

2. vydanie bolo vydané od 1.7.2007 a bolo pravdepodobne ovplyvnené zistením falšovania kolkov predchádzajúceho vydania. Toto vydanie je taktiež dvojdielne. Hodnoty a ich farebné úpravy sú zhodné s vydaním z roku 1993. Oproti predchádzajúcemu vydaniu má toto navyše niekoľko ochranných prvkov. Perforácia je v hornej tretine kolkovej známky prerušená grafickým prvkom v tvare „káro“. V hornej časti kolku je vľavo od hodnoty kolku perforačný otvor v tvare sedemcípej hviezdičky. Ďalšie ochranné prvky nie sú zatiaľ zverejnené.

Maďarsko 1938 – 1945

Na zabranom území južného a východného Slovenska platili kolky Maďarského kráľovstva. Do prehľadu nie sú zahrnuté kolky, ktoré platili do r.1947 na malom území pri Bratislave, ktoré bolo v tom roku pripojené k Československu.

Vydanie 1934 má 14 hodnôt od 2 fillérov po 50 P v štyroch druhov kresieb. Papier má priesvitku. Dve z kresieb obsahujú údaj roku vydania – 1934.

Vydanie 1943 predstavuje kolok hodnoty 3 P, vydaný 1.9.1943 ako doplnková hodnota k predchádzajúcemu vydaniu.

Kolky ostatných štátnych útvarov

Pri viacerých zmenách hraníc ktoré sa uskutočnili v 20.storočí je možný výskyt dokladov s kolkami Poľska, Nemecka, Zakarpatskej Ukrajiny a podobne.

Predbežné kolky – sú kolky predchádzajúceho štátneho útvaru použité na území nástupníckeho štátneho útvaru do doby vydania vlastných kolkov.

Súbežné kolky – sú kolky predchádzajúceho štátneho útvaru použité samostatne resp. spolu s kolkami nástupníckeho štátneho útvaru po termíne ich vydania.

Kolkové celiny

Listiny, ktoré majú celú výšku určeného poplatku, alebo jej časť uhradenú natlačením kolkú sa v zberateľskej praxi nazývajú i kolkové celiny. Vyskytujú sa v dvoch skupinách:

- I. skupina - Štátom resp. štátnou organizáciou kolkové celiny
- II. skupina - Súkromné kolkové celiny

I. skupina - Štátom resp. štátnou organizáciou vydané kolkové celiny

Mávajú spravidla natlačenú kolkovú známku:

- a) Ktorá je veľkosťou i obrazom zhodná z bežne používanými kolkovými známkami napr. čs. nákladné listy
- b) Ktorá je menšia ale vyobrazením obdobná ako bežne používané známky napr. balíkové sprievodky (Kolkové známky natlačené na kolkových celinách majú spravidla odlišnú farbu ako obdobné hodnoty bežných kolkov)
- c) Ktorá je spravidla odlišná veľkosťou i kresbou od bežne používaných kolkových známok napr. čs. zmenky

Pri zmene výšky kolkových poplatkov sa väčšinou kolkové celiny často používali do spotrebovania s tým, že sa chýbajúci poplatok doplnil:

- a) Špeciálne vydanou kolkovou známkou (železničné nákladné listy)
- b) Bežnou kolkovou známkou (balíkové sprievodky, dobytčie pasy atď.)
- c) Natlačením doplnovacieho kolkú (balíkové sprievodky, železničné nákladné listy atď.)
- d) Kombináciou niekoľkých spôsobov (dobytčie pasy)

Pri zmene štátneho útvaru sa vyskytujú úpravy názvu štátu na kolkových celinách vykonaním pretláče starého názvu štátu novým.

Prehľad zatiaľ doložených druhov oficiálnych kolkových celín použitých na Slovensku

1. Dobytčie pasy

Dobytčie pasy sa používali ako potvrdenie o vlastníctve dobytku, i jeho zdravotnom stave. Kolkový poplatok sa mal zaplatiť za každý kus dobytku, ktorý bol v dobytčom pase zapísaný. Za ďalšie kusy dobytku uvedeného v dobytčom pase sa kolkové poplatky hradili bežnými kolkovými známkami, ktoré sa nalepili na zadnú stranu. Dobytčie pasy vystavoval poverený zástupca obce. Boli dvojdielne ľavú časť si ponechávala obec v ktorej boli vystavené a pravú časť na ktorej bol vytlačený kolok dostal majiteľ dobytku, alebo obchodník s dobytkom na preukázanie jeho pôvodu a stavu hlavne pri predaji príslušného dobytku. Na manipuláciu z dobytkom sa vzťahovali i ďalšie poplatky. Dobytčie pasy mali vytlačené rozličné hodnoty kolkov podľa druhu dobytku, ku ktorým boli vystavované.

2. Poštová štatistická ohláška pre vývoz

Tieto ohlášky boli určené k balíkom do cudziny, ktoré obsahovali tovar podliehajúci colnému konaniu. Prípájali sa k poštovým sprievodkám do cudziny spolu s colnými prehláseniami. Poštové štatistické ohlášky pošta evidovala a raz za mesiac ich zasielala

štátnemu štatistickému úradu. Povinnosťou pošty bolo i kontrolovať obsah balíkov, či súhlasí s údajmi na ohláske a na sprievodke a colnom prehlásení.

3. Poštové sprievodky

Poštové sprievodky boli najrozšírenejšími kolkovými celinami. Používali sa k balíkom, ktorých podávatelia neboli oslobodený od kolkového poplatku. Hodnota natlačeného kolkú sa nezapočítavala do výšky iných poplatkov za balíky. V období rokov 1918-1928 mali sprievodky namiesto kolkových známok natlačené dobové poštové známky s hodnotou kolkového poplatku. Poštové sprievodky s natlačeným kolkom sa používali v tuzemskom i medzinárodnom poštovom styku.

Podľa druhu balíkov ku ktorým boli použité ich môžeme rozdeliť na :

- a) Poštové sprievodky k obyčajným balíkom
- b) Poštové sprievodky k balíkom s dobierkou. Súčasťou poštových sprievodiek s dobierkou boli pri podaní i dobierkové peňažné poukážky, ktorými sa zasielala vybraná dobierková suma odosielateľovi balíka. Maďarská pošta používala i dobierkové sprievodky, ktoré mali v neoddelenom stave pripojené vplátne lístky.

Na zasielanie viacerých balíkov rovnakého druhu od jedného odosielateľa jednému adresátovi používala maďarská pošta Sprievodné zoznamy balíkov, ktoré mali natlačené kolkové známky s obdobným obrazom, veľkosťou i farbou ako bežné obyčajné a dobierkové sprievodky.

4. Rybárske lístky

Slúžili ako doklad úhrady poplatkov za povolenie na lov rýb v určenej oblasti a zároveň na preukázanie oprávnenia pre jeho majiteľa vykonávať lov rýb za určených podmienok.

5. Zmenky

Zmenky boli písomné dlhopisy, ktoré umožňovali aby si ich majiteľ vyžadoval od osoby, ktorá záväzok podpísala úhradu sumy uvedenej na zmenke do určeného času. Každá zmenka musela obsahovať údaje, ktoré pre tento účel boli stanovené zákonom. Hodnoty kolkov vytlačených na zmenkách boli odstupňované spravidla podľa výšky sumy uvedenej na zmenke. Zmeniek bolo niekoľko druhov.

6. Železničné nákladné listy

Železničné nákladné listy sú obdobou poštových sprievodiek. Slúžili ako sprievodné doklady tovarov prepravovaných po železnici. Hodnota natlačeného kolkú bola odstupňovaná so vzťahom na hmotnosť prepravovaného tovaru, alebo jeho druh.

Železničné nákladné listy môžeme rozdeliť na :

- a) Nákladné listy pre obyčajný tovar
- b) Nákladné listy pre spešniny.

7. Cestovné pasy

Na území Slovenska zabranom Maďarskom po roku 1938, bol v cestovnom pase na stránke I vytlačený kolok. Celý pas mal obsahovať 44 strán.

8. Poľovné (poľovnícke) lístky

Po zaplacení určeného poplatku umožňovali majiteľovi vykonávať poľovné právo na stanovenom území.

Prehľad používania kolkových celín na území Slovenska v období jednotlivých štátnych útvarov (v prípade Československa sú dva časové úseky) je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Druh celiny	Uhorsko	Československo 1918-1939	Maďarsko 1938-1945	Slovensko 1939-1945	Československo 1945-1953
Dobyčie pasy	X	X	X	X	X
Pošt. štát. ohlášky		X		X	
Poštové sprievodky	X	X	X	X	X
Rybárske lístky	X	X		X	X
Zmenky	X	X	X	X	X
Žel. nákladné listy	X	X		X	X
Cestovné pasy			X		
Poľovné lístky	X	?			

9. Výplatné listy menovej reformy z roku 1945

Zaradenie výplatných listov z menovej reformy 1945 môže byť sporné ale k ich zaradeniu ma viedla tá skutočnosť, že je na nich vytlačený štátny znak a text: „Cena 10 K ako manipulačný poplatok“ čo je vlastne obdobou poplatkových známok. Výplatné listy sú v dvoch vyhotoveniach:

- Výplatný list pre fyzické osoby a domácnosti
- Výplatný list pre podniky (právnické osoby)

Jednoznačnejšie je oprávnenosť zaradenia do tejto skupiny vidieť na Výplatných listoch v českom jazyku, kde má štátny znak tvar obdĺžnika s uvedením výšky manipulačného poplatku v spodnej časti.

II. skupina - Súkromné kolkové celiny

Štátna správa za určených podmienok umožňovala natlačenie kolku na hromadne používané listiny. Využívalo sa to hlavne na dotlač kolkov na listiny na použitie ktorých bol určený pevný poplatok. Natlačený kolok bol v jednotnej úprave a odlišoval sa kresbou

i farbou od bežne používaných kolkov. Po roku 1945 je možné doložiť kolok natlačený na balíkovej sprievodke, ktorý má kresbu obdobnú ako bežne na oficiálne vydaných sprievodkách natlačené kolky, ale má odlišnú farbu namiesto modrej čiernu. Autor vie doložiť ako súkromné kolkové celiny použité na Slovensku :

1. účty- kde sa prípadný väčší kolkový poplatok dopĺňal na potrebnú hodnotu dolepením bežných kolkových známok.

2. Balíkové sprievodky - Po roku 1945 je možné doložiť balíkovú dobierkovú sprievodku s natlačením kolkom, ktorý má kresbu obdobnú ako bežne na oficiálne vydaných sprievodkách natlačené kolky, ale má odlišnú farbu namiesto modrej čiernu.

3. Súkromné celiny uvedené v literatúre – (2) – v literatúre je uvádzaná natlač kolkov i na železničných nákladných listoch, zmenkách, rozličných vysvedčeniach, domovských listoch, poľovných lístkoch a podobne.

Znehodnocovanie kolkových známok

Obdobne ako pri známkach tak i pri kolkoch dochádza pri ich používaní k ich znehodnocovaniu aby sa zabránilo ich opätovnému použitiu. Znehodnocovanie sa v minulosti vykonávalo hlavne napísaním časti textu listiny cez kolkovú známku a to či už rukopisom alebo písacím strojom. Veľmi rozšírené hlavne v období Uhorska bolo prečiarknutie kolkov v tvare tzv. Ondrejského kríža so súčasným nápisom časti textu cez kolok. Súbežne sa používalo a používa sa hlavne v súčasnom období znehodnocovanie kolkom odtlačkom rozličných druhov a tvarov pečiatok napr. úradných, firemným, poštových. Množstvo ich tvarov, farieb, používateľov umožňuje spestriť zbierku resp. výstavný exponát.

Niektoré ďalšie poplatkové známky

Rôznorodosť poplatkov hradených štátu alebo štátnym organizáciám bolo podkladom pre vydanie viacerých druhov poplatkových známok resp. využívaním viacerých spôsobov na vyznačenie vybrania – uhradenia príslušného poplatku. Využívanie takýchto materiálov je zatiaľ pomerne málo rozšírené preto sa pokúsim vymenovať iba ich hlavné druhy.

Bankovkové kolky boli používané hlavne pri zmene štátnych útvarov, na vyhradenie platnosti bankoviek iba na určitom území (ČSR, Slovensko).

Štatistické známky boli používané pri vývoze tovaru do a z cudziny na hlásenie týchto operácií colným úradom.

Uzatváracie známky na hracie karty dokladovali že vydané karty boli predložené kolkovému úradu na okolkovanie.

Kolkové známky kupónovej privatizácie boli použité na úhradu vstupných poplatkov účasti na privatizácii štátneho majetku.

Dávkové známky (JUXTY) mali určenie na vyznačenie úhrady poplatkov za niektoré úradné výkony.

Kontrolne poplatkové známky SLOVAKOTOUR sa lepili na pohľadnice z určenými zobrazeniami. Odvody z ich predaja boli odvádzané úradu pre cestovný ruch.

Daňové známky

Daňové známky na úhradu dane z tabakových náhrad, ich použitie je zrejmé z názvu. Známky dane z mäsa platila sa mi nimi daň z mäsa pri domácich zabíjačkách.

Známky dane z prípravkou na kyprenie cesta.

Uzatváracie daňové cukorné známky mali byť na vrecia s cukrom upevnené tak aby nebolo možné otvoriť vrece bez ich roztrhnutia.

Uzatváracie známky na daň z vína vo fľašiach.

Známky dane zo zapalovačiek (zápaliek, zapalovače).

Známky paušalovanej potravinnej dane lepili sa v Bratislave na zadné strany balíkových sprievodiek k balíkom zasielaným do Bratislavy obsahujúcich potraviny.

Mestské kolky

Na úhradu poplatkov za niektoré úkony mestských orgánov vydali niektoré mestá na Slovensku v rokoch 1913, 1914 tzv. mestské kolky, boli to mestá: Košice, Ružomberok, Banská Štiavnica, Banská Belá.

Celistvosti (celiny) s kolkami

Pre hodnotenie kvality celistvosti s kolkami je potrebné použiť iné kritéria kvality ako sú pri známkových celistvostiach. Celistvosti s kolkami, ktoré boli uložené v archívoch sú spravidla zachované i keď pri starších sa papier často láme, praská. Iné celistvosti napr. účty, firemné, bankové listiny sú spravidla predierované. Podľa môjho názoru by to nemalo uberať na ich hodnotu ak nie je prederavený nalepený resp. natlačený kolok.

Podľa literatúry (2) je možné celistvosti (celiny) s kolkami zaradiť do troch skupín:

1. **Bežná celistvosť** (súdne spisy, osobné doklady, cestovné doklady, kúpne zmluvy a podobne)
2. **Menej bežná celistvosť** (predtlačené formuláre, sprievodky, nákladné listy a podobne).
3. **Vzácnnejšia celistvosť** (účty s obrazmi tovární, bankové dlhopisy, šeky a podobne).

Úhrada poplatkov

Úhrady poplatkov sa vykonávajú rozličnými spôsobmi v závislosti od druhu poplatku, miesta a spôsobu jeho úhrady. V zásade úhrady poplatkov poznáme:

1. Nalepením (natlačením) kolokovej alebo poplatkovej známky
2. Odtlačkom pečiatky s príslušnými údajmi
3. V hotovosti
4. ombináciou niekoľkých predchádzajúcich spôsobov

Typy frankatúr

- a) Jednoduchá – pozostáva iba z jednej známky
- b) Viacnásobná – je zostavená zo známok jednej hodnoty
- c) Kombinovaná – na doklade je niekoľko známok rozličných hodnôt toho istého vydania
- d) Zmiešaná – obsahuje známky viacerých vydání, alebo štátnych útvarov

Spestrením zbierok sú i tzv. farebné frankatúry, pri ktorých je poplatok zostavený nielen zo známok rozličných hodnôt ale i farieb.

Viac poplatkov na jednej listine

Na niektorých listinách je možné nájsť dva i viacej poplatkov, ktoré sú uhradené na rozličných miestach zostavy listín resp. s inými dátumovými, znehodnocovacími údajmi. Takéto frankatúry mohli vzniknúť napr.:

- a) Rozdelením poplatku na viacej strán dokumentu
- b) Následné overenie základných údajov – v tom istom štátnom útvare
- c) Následné overenie základných údajov – v inom štátnom útvare (kolky dvoch i viacerých štátov)

Okolkovanie cenných papierov

Po vzniku Československa v r. 1918 súčasne s vykonaním menovej odľuky bol vykonaný povinný súpis cenných papierov, ktorý mal slúžiť ako podklad k dani z majetku.

Tento úkon bol spoplatnený:

- a) Kontrolnou kolkovou známkou (dlhopisy vojnových pôžičiek)
- b) V prípade nedostatku kontrolných kolkových známok sa na cenný papier (dlhopis vojnových pôžičiek) dala úradná pečiatka orgánu, ktorý vykonával súpis, podpisy dvoch úradníkov a napísalo poradové číslo z evidencie súpisu.
- c) Odtlačok Kontrolnej kolkovej pečiatky sa dával na ostatné cenné papiere. Pečiatka mala rozmery 55x29 mm, bola rozdelená na zvisle tri časti. V dolnej časti je registračné číslo pečiatky. Odtlačky týchto pečiatok sú vo farbách: čierna, modrá, červená. Pri pečiatke je podpis príslušného úradníka a dátum súpisu.

Dúfam že táto práca, ktorá čerpala hlavne z literatúry (2) a zbierky autora aspoň v malej miere priblížila problematiku kolkovej filatelie a napomôže k rozvoju budovania exponátov tejto oblasti a ich korektnému hodnoteniu.

Dušan Evinic

Pramene: 1. J.Kořínek - Kolek a pošta

- 2. J.Kořínek - Fiskální ceniny na území Československa I.-II.část
- 3. P.Hodoš - Špecializovaný katalóg kolkových známok Uhorska
- 4. V.Voštenák - Uhry kolkové známky listinné 1868 – 1918
- 5. J.Bouček - Rakouské kolky na našem území (Filatelie č.5/2006)
- 6. I.Flóderer – Magyar okmánybélyek kézikönyve (1990)
- 7. Slovenský zákonník 1939 – 1943
- 8. Úradný vestník SNR 1945 – 1949
- 9. Vyhláška min. financií SR č.95/1993

10. Vyhláška min. financií SR č.284/2007
11. Časopis Zberateľ 1996 – 2007
12. Magyar posta – és illetékbeslyeg katalógus 2001
13. Zb.z. a n. republiky Československé 1919 – 1939
14. Osobitné pravidlá pre hodnotenie exponátov kolkov na výstavách FIP (slovenský preklad)
15. Úradné zprávy slovenskej pošty č. 46/1943
16. Poštový vestník Povereníctva pôšt č. 53/1947
17. D. Evinic - Balíková pošta na Slovensku 1918– 1985 (Fil. state ZSF č.16)
18. L. Holénia - Košické poplatkové kolky (v Košice vo filatelii č.17)
19. Zbierka autora

2 szám.

Jegyzék.

Egy évi kéményseprésről, mely 1898. év hó-tól
 1898. év hó végéig
a felfüggetlen építésként *Pécsen*
 véghezvitelett. Összesen tesz forint krt.
 Rozsnyón, 1898. évi hó 31.
 Azaz forint kr.

Ismerős
 kéményseprés mester.

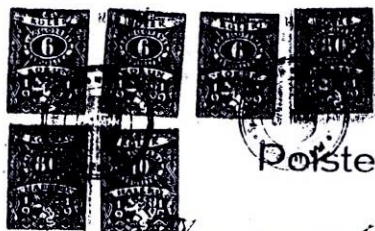
Potvrdenka za kominárske práce v hodnote 6 forintov 40 grajciarov vykonané 31 decembra 1898 v Rožňave je spolatnená nalepeným kolkom uhorského vydania 1898 v hodnote 2 haliere.

K v i t a n c i a ,

Komorník **potvrdujem príjem sumy Ks. 1.500.-** slovom
Jednotlivopäťsto slov. od Tatra banky filiálky v Piešťanoch ako súdneho depozitného miesta na základe usnesenia
 Okresného súdu v Piešťanoch čís. E 1084/41/42.
 v Bratislave, dňa 22. februára 1944.

Filiálka

Kvitancia na 1500,- Ks prijatých od Tatra banky filiálky v Piešťanoch 22.februára 1944. Na vyplatenú sumu sa viažuce kolkové poplatky vo výške 15,- Ks sú uhradené slovenskými kolkami vydania 1942 v hodnotách 10 Ks + 5 Ks.

Pozsonka (okl. denárka)

Pozsonka

na 637 kor., hal. skovom *Sasí státek od nás dom*
— hal. ktorý od nás som *za okresanie stromov*

prokázanie obce Spis. Podhradie skutočne prijat.

Spis. Podhradie dňa 24. 11. 1924

637 kor.

VI. 5

Za okrasenie stromov v obci Spišské Podhradie bola vystavená poistenka (potvrdenka) 24.mája 1924 na hodnotu 637 korún. Vyplatená suma bola spoplatnená kolkovým poplatkom vo výške 19 korún 74 halierov. Úhrada kolkových poplatkov je vykonaná s čs. kolmi vydania 1919 v hodnotách 3 x 6 Kč + 2 x 80 halierov + 1 x 10 halierov + 1x 4 halieri.

MAGYAR
LESZÁMÍTOLÓ ÉS PENZÁLTÓ-BANK
D.M. 200-30 MÁLTUSA

Kassa, 1943. november 30.

KASSAI FIÓK

Nagyságos
Komporday Hugó urnak,
Stósz.

ZÁROLT BELFÜLDI PENGŐSZÁMLA.

Ázennel értesítjük, hogy b. számláján

M.N.B./Magyar Nemzeti Bank/ Fe 1625/1943 szá-
mú november 20-ai engedélye alapján
Komporday Aurél ur, Budapest alatt

elismertük	P 544.11/
megterheltük engedély beszer-	
zési költségért	P 1.50/
okm.bélyegért	- 0.05/ = 1.55

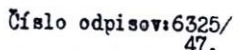
december 1-1 ért. P 542.56

elismertük.

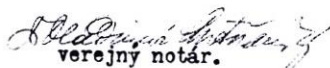
Teljes tisztelt
Magyar Nemzeti Bank
KASSAI FIÓK

Výpis z účtu v Magyar Nemzeti Bank z 30.novembra 1943 je na doklade spoplatnený maďarským kolkom vydania 1934 v hodnote 5 fillér. Výpis bol vyhotovený v maďarskom zabratých Košiciach pre majiteľa účtu bývajúceho v Štóse.

Do [redacted] 10. Ks. kolkom opatre-
nom [redacted] k o m, robotníkom z
Košíc, čo pôvodina preukázaná.

---Košice, dňa 4./štvrtého apríla 1947./tisícdeväťstoštyridsiateho-
siadmeho/ roku.---

Vodorovná štvorpáska čs. kolkov vydania 1945 pre Slovensko v hodnotách po 2 K dokladuje úhradu kolkových poplatkov za opis osvedčenia o národnej a štátnej spoľahlivosti vo výške 8 K. Overenie bolo vykonané 4. apríla 1947.

ADRESNÝ ZÁZNAMNÝ LÍSTOK

Adresat (doterajšia adresa)
Ing. Karel Pátek
inštalácie Šofař - Praha

Výplata
priečkovanie
riadosti o dopo-
sietanie zásielok

20
20

☒ obyčajne listové zásielky,
☐ doporučené zásielky,
☐ zásielky s overením dodania,
☐ cenné listy,
☒ poštové poukážky,
☐ iné.

ktoré dôjdu na vyššie uvedenú adresu, boli doposielané
☐ dočasne, t.j. od *17. 12. 64* do _____
☒ so odvolaním _____ na novú adresu

úplná adresa
Ing. Karel Pátek
inštalácie Šofař - Praha

Číslo štadiónu *106 Praha - Střelčova inštalácie Šofař - Praha*
Jméno *Šofař*

1968 II. 16. ☐ Produktové údaje zverejnené v zborníku

Podpis adresáta

Prílohu je na strane strane

Slovenský kolok vydania 1993 s hodnotou 20 Sk bol neprípustne použitý na úhradu poplatku pošte za Adresný záznamný lístok 15. novembra 2000.

Dobytčí pass. - Vieh-Pass. - Marhalevél.

Tento dobyťci pass môže sa vymeniť len pre taký ročný statok alebo kus, ktorý je nite dvoch rokov starý, ďalej bez ohľadu na vek pre ostatné statky.
Dieser Viehpass ist nur für noch nicht 2 Jahre alte Rindvieh oder Pferde, sowie für Esel oder Kanarienvögel, ohne Rücksicht auf ihr Alter verwendbar.
Ez a marhalevél csak 2 évesnél fiatalabb szarvasmarha vagy lóknál, továbbá korukra vagy kénélkül nélkül számár vagy észervénel használható.

Pečet a číslo pravomocnosti

DOBYTČÍ PASS.
VIEH-PASS.
MARHALEVÉL.

Kolkový poplatok od halieho kusa statku ohnája 12 halierov.

Stempel und Zahl des Munizipalrats
A fővárosi hatóság pecsétje és száma:

Číslo záznamu
Protokolizovaný
Jevyškynny stan

obce Mokrá-Lúka
Gemeinde

okres Jevišovka
Bezirk

Die Stempelgebühr beträgt für ein Stück Vieh 12 Heller.

Befürzeugt werden darob fünf und zehn kullen-kullen 12 Heller.

Meno a príbytok majiteľa Name und Wohnort des Eigentümers A tulajdonos neve és lakhelye	Andrej Chalúšský
Meno a príbytok pohanača Name und Wohnort des Viehtreibers A hajtó neve és lakhelye	
Počet kusov statku Zahl der Tiere Az állatok száma	1. jeden kus
Opis statku Beschreibung der Tiere Az állatok leírása	Bíle 1. rošny Červená šarkani
Zvláštne znaky zvierat Besondere Merkmale der Tiere Az állatok különös ismérvelei	
Smer, kam sa statok čenie Bestimmungsort Rendeltetési hely	Ratkovice
Kupení	Jan Profant díptak M. Perička

Že výšopísané zviera(tá) v dobe odohnatia z obce zdravé sa nachodilo(y) a že ani v obci, ani susedných obciach medzi týmito zvieratami chýľová choroba nepanuje, týmto sa dosvedčuje.

Dass das (die) obbezeichnete(n) Tier(e) bei der Wegführung aus der Gemeinde als gesund befunden wurde(n), und dass weder in der Gemeinde, noch in den Nachbar-Gemeinden bezüglich des (der) obbezeichneten Tier(e)s eine ansteckende Krankheit herrscht, wird hiemit bestätigt.

Hogy a fentírt állat(ok) a községhely való elhajtás alkalmával egészségesnek találtatott(tak) és hogy sem a községben, sem a szomszéd községekben a fentírt állatra(okra) sugdosó betegség nem uralkodik, ezennel bizonyítottatik.

Mokrá-Lúka

19. 1927
Predstavený obce Der Gemeindevorsteher:
MOKRÁ-LÚKA
ZOPA
Podatelní X

Čís. 5.

Výdaje marhalevél pass-ja sa vystavujú dobytčím passom, na kolokovské zvieratá, ročníku, ohnája 1 K.
Der Viehpass ist nur für noch nicht 2 Jahre alte Rindvieh oder Pferde, sowie für Esel oder Kanarienvögel, ohne Rücksicht auf ihr Alter verwendbar.
Ez a marhalevél csak 2 évesnél fiatalabb szarvasmarha vagy lóknál, továbbá korukra vagy kénélkül nélkül számár vagy észervénel használható.

Trojazyčný dobyťci pas pre hovädzí dobytok a kone do dvoch rokov, pre somárov a mulov vydanie z roku 1919 s natlačeným kolkom vzoru 1919 v hodnote 12 halierov. Dobyťci pas bol použitý po zvýšení kolkových poplatkov na rovnaký druh dobytku na 60 halierov. Rozdiel kolkovného je uhradený nalepením bežných kolkov vydania 1919 s hodnotami 1 x 40 halierov + 2 x 4 haliere. Dobyťci pas bol vystavený v obci Mokrá Lúka 3.mája 1927 pre jednoročného býka.

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1940. — 3028.

Kassa 1941. október
 Kassa 1941. december
 váltónál fogva
 Hitelevény arany,
 értéke árban tegye
 Kassa, Hírvidek,
 fizetendő

Maďarská zmenka s originálnym kolkom hodnoty 36 f bola použitá v maďarskom zabraných Košiciach na sumu 90 P. Zmenka bola vystavená 30.októbra 1941 so splatnosťou 2.decembra 1941. (iba ľavá časť zmenky)

15 rokov slovenskej známky

V živote človeka nie je 15 rokov až tak mnoho, akurát čo stačí ukončiť základnú školu a prechádza bláznivým obdobím puberty. Človek si obyčajne iba začína robiť prvé plány do budúcnosti. V živote inštitúcie je však 15 rokov už dosť na to, aby sme zhodnotili jej činnosť, dosiahnuté úspechy i omyly, ku ktorým za toto obdobie došlo.

Vznikom Slovenskej republiky 1. januára 1993 začala pracovať aj Slovenská pošta. Počas príprav rozdelenia Československa a vzniku samostatnej Slovenskej republiky boli navrhnuté a vytlačené aj poštové známky, preto už v prvých dňoch vychádzajú prvé dve emisie slovenských známok. 1. januára to bol UTL so štátnym znakom v hodnote 8 Sk a 2. januára tiež známka s vyobrazením štátneho znaku Slovenskej republiky v hodnote 3 Sk. V prvom roku existencie bolo vydaných 25 známok 13 rozličných nominálnych hodnôt. V ďalších rokoch sa počet emisií zvýšil v priemere na 29 známok za rok. K poklesu došlo až v roku 2005 na 23 emisií známok. Najviac známok, 33, bolo vydaných v roku 2003, najmenej, 21, v roku 2006. Ak by sme do počtu zarátali aj automatovú známku s všetkými jej nominálnymi hodnotami vrcholom by bol rok 2001 s 37 vydanými známkami. Za 15 rokov vydalo Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR a od roku 2003 Slovenská pošta 411 emisií známok (+ 12 automatových) 43 rozličných nominálnych hodnôt. Celková hodnota týchto emisií sa vyšplhala za 15 rokov na 5 203 Sk. Priemerná hodnota známky je 12,66. Toto číslo však výrazne znižujú emisie vydané do roku 2000, nakoľko už od roku 2001 priemerná hodnota emisie neklesla pod 14 Sk a v posledných troch rokoch dokonca pod 21 Sk. Najviac sme zaplatili za známky v roku 2007, keď celková hodnota emisií bola 522 Sk a priemerná 23 Sk za známku. Najmenej nás stáli známky v rokoch 1995 a 1996, keď to nebolo ani 200 Sk za celý rok.

Rok	Výplatné	Príležitostné	Počet emisií spolu	Počet nominálnych hodnôt	Hodnota emisií	Priemerná hodnota emisie
1993	7	18	25	13	239	9,56
1994	1	28	29	14	212	7,31
1995	3	26	29	12	196	6,76
1996	1	25	26	12	182	6,74
1997	2	27	29	11	202	6,97
1998	2	27	29	11	240	8,28
1999	0	30	30	12	305	10,17
2000	3	23	26	12	247,50	9,52
2001	2	27	29	16	411,50	14,19
2002	2	28	30	16	421	14,03
2003	3	30	33	15	537	16,27
2004	5	23	28	15	499	17,82
2005	9	14	23	16	483	21,-
2006	4	17	21	16	476	22,66
2007	4	20	24	17	552	23,-
Spolu	48	363	411	43	5 203	12,66

Prehľad vydaných emisií podľa nominálnych hodnôt

0,5 Sk	1 Sk	2 Sk	3 Sk	4 Sk	5 Sk	5,5 Sk	6 Sk	7 Sk	8 Sk	9 Sk	10 Sk	11 Sk	12 Sk	13 Sk
1	1	13	28	36	18	10	17	17	27	27	33	9	24	7

14 Sk	15 Sk	16 Sk	17 Sk	18 Sk	19 Sk	20 Sk	21 Sk	22 Sk	23 Sk	24 Sk	25 Sk	26 Sk	27 Sk	28 Sk
19	13	21	2	23	5	13	5	6	3	3	6	1	1	5

29 Sk	30 Sk	31 Sk	32 Sk	33 Sk	34 Sk	35 Sk	37 Sk	38 Sk	40 Sk	50 Sk	60 Sk	100 Sk
3	3	5	1	4	3	3	2	1	1	2	1	1

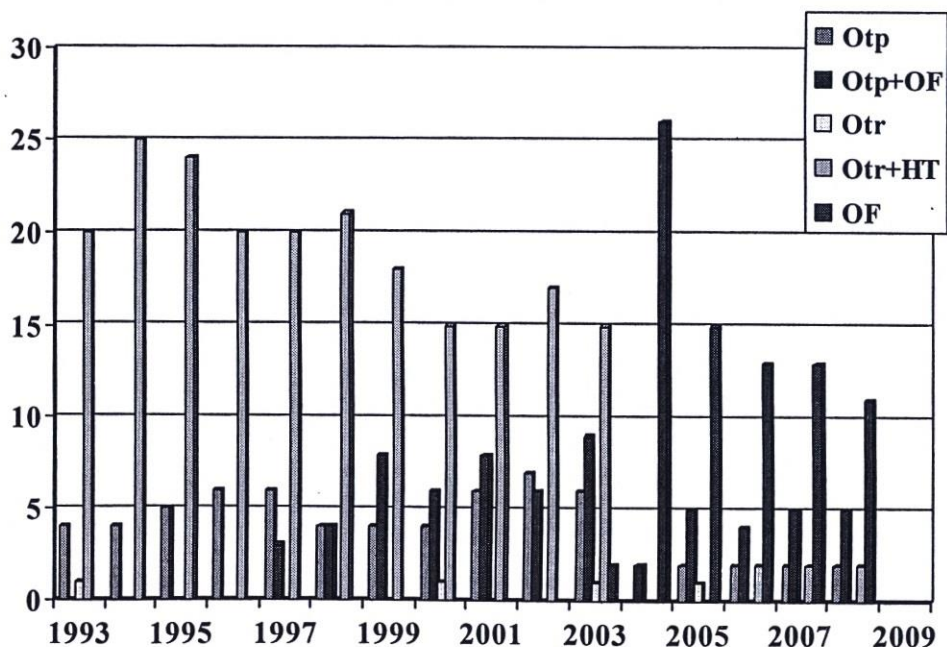
Najčastejšie bola vydávaná hodnota 4 Sk, ktorá bola vydaná až 36 krát, za ňou nasleduje hodnota 10 Sk vydaná 33 krát. Viackrát ako 20 boli vydané hodnoty 3 Sk – 28 x, 8 a 9 Sk – 27 x, 12 Sk – 24 x, 18 Sk – 23 x a 16 Sk – 21 x. Len raz za 15 rokov boli vydané hodnoty 0,50 Sk, 1 Sk, 26 Sk, 27 Sk, 32 Sk, 38 Sk, 40 Sk, 50 Sk, 60 Sk a 100 Sk. O skutočnej potrebe viacerých z týchto hodnôt v poštovej prevádzke môžeme preto oprávnenne pochybovať.

Z hľadiska techniky tlače do roku 2003, keď Slovenská pošta vydala prvé dve známky ofsetom, prevládala rotačná oceľotlač v kombinácii s hĺbkotlačou, ktorou bolo vytlačených až 210 známok. Táto technika tlače si s 216 známkami udržala celkové prvenstvo aj v celom 15 – ročnom období. Od roku 2004 sa však už do popredia dostáva ofset, ktorým bolo vytlačených za päť rokov až 69 známok. Oceľotlačou z plochých dosiek bolo vytlačených 62 známok, väčšinou z emisií umenie. Vrcholom bola šesťfarebná oceľotlač použitá majstrom Františkom Horniakom pri prepise diela Ladislava Medňanského „Na brehu, potok za humnami“. Námaha bola ocenená prvým miestom v hodnotení Medzinárodnej súťaže Grand Prix Wipa za rok 2003. Po získaní prvého miesta v tejto súťaži, v roku 2000 za známku Dušana Kállaya vyrytú Rudolfom Cigánikom „Dejiny poštového práva“, a dvoch tretích miestach za známky, ktoré vznikli spoluprácou Jozefa Baláza a Martina Činovského „Ludovít Štúr“ a Martina Činovského s Františkom Horniakom na prepise obrazu Martina Benku „Krajina z Terchovej“, to bolo ďalšie významné ocenenie slovenských známok. V roku 2005 získal prepis obrazu Rembranta van Rijna „Večera v Emauzoch“ od Arnolda Feketeho 4. miesto.

Prehľad techniky tlače

Rok	OTp	OTp + OF	OTr	OTr + HT	OF	Spolu
1993	4		1	20		25
1994	4			25		29
1995	5			24		29
1996	6			20		26
1997	6	3		20		29
1998	4	4		21		29
1999	4	8		18		30
2000	4	6	1	15		26
2001	6	8		15		29
2002	7	6		17		30
2003	6	9	1	15	2	33
2004		2			26	28
2005	2	5	1		15	23
2006	2	4		2	13	21
2007	2	5		4	13	24
Spolu	62	60	4	216	69	411
Spolu v %	15	14,6	1	52,6	16,8	100
2008	2	5		4	11	22

Prehľad techniky tlače známok v rokoch 1993 - 2008

Prehľad techniky tlače v rokoch 2003 - 2007

Rok	OTp	OTp + OF	OTr	OTr + HT	OF	Spolu
2003	6	9	1	15	2	33
2004		2			26	28
2005	2	5	1		15	23
2006	2	4		2	13	21
2007	2	5		4	13	24
Spolu	12	25	2	21	69	129
Spolu v %	9,3	19,4	1,5	16,3	53,5	100

Prehľad známok vydaných v rokoch 1993 – 2007 podľa námetu

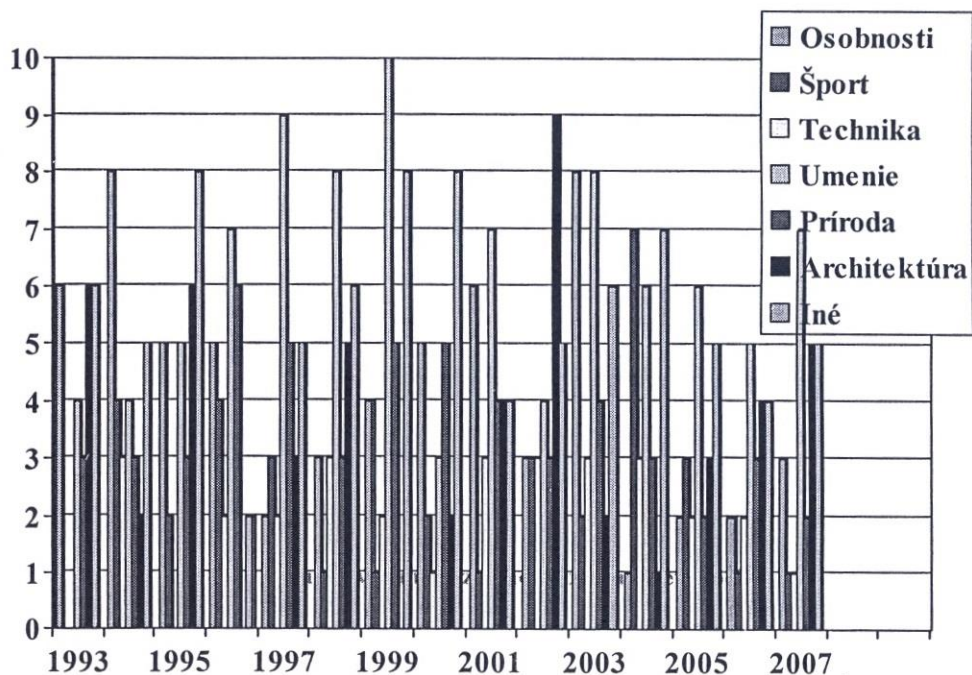
Rok	Osobnosti	Šport	Technika	Umenie	Príroda	Architektúra	Iné
1993	6	0	0	4	3	6	6
1994	8	4	3	4	3	2	5
1995	5	2	0	5	3	6	8
1996	5	4	2	7	6	0	2
1997	2	3	2	9	5	3	5
1998	3	1	3	8	3	5	6
1999	4	1	2	10	5	0	8
2000	5	2	1	3	5	2	8
2001	6	1	3	7	4	4	4
2002	3	3	3	4	3	9	5
2003	8	2	3	8	4	2	6
2004	1	7	3	6	3	1	7
2005	2	3	2	6	2	3	5
2006	2	1	2	5	3	4	4
2007	3	1	1	7	2	5	5
Spolu	63	35	30	93	54	52	84

Z hľadiska námetu bolo najviac známok až 93 venovaných umeniu a zobrazeniu umeleckých diel. Tieto známky pravidelne získavali aj najviac rozličných ocenení. Rôznym významným osobnostiam bolo venovaných až 63 známok, 54 známok zobrazovalo námety z prírody a 52 známok bolo venovaných architektúre, so športovým námetom bolo vydaných 35 známok a 30 známok bolo venovaných technike. Názov emisie nezodpovedal vždy zobrazenému námetu. Najviac to bolo zreteľné pri emisii ochrana prírody, názov ktorej často nevyjadroval zobrazený námet. Medzi chránené stromy nepatrí dub, hrab, či borovica z roku 1993, hríb bronzový a smrčok jedlý z roku 1997, kapor obyčajný z roku 1998, lesné plody z roku 2000, motýle - babôčka pávoooká, babôčka admirálska a dúhovce menšie – z roku 2002, ale aj emisie známok koní z roku 2005 a nakoniec i slovenských plemien psov vydaných v roku 2007. Pritom skutočne ohrozených území, či jednotlivých druhov rastlín a živočíchov, ktorých potrebu ochrany by sme mali propagovať, je skutočne neúrekom.

Na uvedených príkladoch je možno vidieť, že zodpovední činitelia by sa pri tvorbe emisného plánu mali viac zamýšľať nad jeho celkovou koncepciou i zobrazením jednotlivých poštových známok. Ak má Slovenská pošta i v budúcnosti šíriť prostredníctvom poštových známok dobré meno a kultúrnu vyspelosť Slovenska, je potrebné, aby návrhová komisia slovenskej známky zodpovednejšie vyberala vhodné námety známok. Taktiež je nutné aby Slovenská pošta pri ich emisii upustila od ofsetu a vrátila sa k osvedčeným technikám tlače známok. Slovenská pošta si môže zabezpečiť trvalý odbyť známok medzi filatelistami len v tom prípade, že sa jej podarí udržať celkový záujem o zbieranie slovenských známok a nie len o niektoré vybrané emisie, ako napr. „Umenie“.

František Divok

Prehľad vydaných známok podľa námetu v r. 1993 - 2007

Prehľad počtu a hodnoty emisií poštových známok

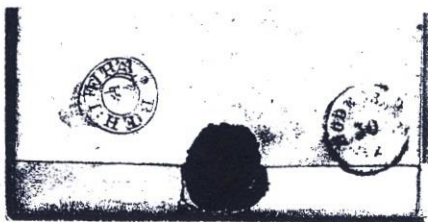
Rok Nominál	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Spolu
0,50 Sk								1								1
1 Sk	1															1
2 Sk	3	4	4	2												13
3 Sk	4	4	5	4	5	5	1									28
4 Sk	1	1	2	6	6	9	6	5								36
5 Sk	3	3	3		1	1	5	2								18
5,50 Sk								4	4	2						10
6 Sk		2	1	2	2	1		1	4	4						17
7 Sk		2	1	2	1		1		2	2	6					17
8 Sk	4	4	5	3	1						1	9				27
9 Sk	1	1	2	1	8		1		2	1	1	3	6			27
10 Sk	3	2	2	1	2	3		3	3	5				5	4	33
11 Sk					1	2	2	1	1		2					9
12 Sk		2	1	2	1	2	4	2	3	2	4	1				24
13 Sk							1	1	2	1	2					7
14 Sk	1	1		1			2		4	2	4	3			1	19
15 Sk			1			1	2	1	2	1	1	2	1		1	13
16 Sk	1		2	1	1	2	3		3	2	3		1	1	1	21
17 Sk										1	1					2
18 Sk				1		2	2	2	3	3	6	1	1	1	1	23
19 Sk						1			1				1	1	1	5
20 Sk	1	1						3	1	2	2	3				13
21 Sk										1	1			1	2	5
22 Sk										1	1		2	1	1	6
23 Sk										1			1	1		3
24 Sk												1	1		1	3
25 Sk										1			2	2	1	6
26 Sk												1				1
27 Sk														1		1
28 Sk		1										1	1	1	1	5
29 Sk													1	1	1	3
30 Sk	1												1		1	3
31 Sk													1	1	3	5
32 Sk														1		1
33 Sk												1	1		2	4
34 Sk												1	1		1	3
35 Sk												1	1	1		3
37 Sk														1	1	2
38 Sk														1		1
40 Sk									1							1
50 Sk	1								1							2
60 Sk												1				1
100 Sk												1				1
Hodnota emisii	240	246	196	201	202	222	293	247,5	492	383	718	522	483	476	552	5473,5
Počet emisii	25	29	29	27	29	29	30	26	37	30	36	30	23	21	24	425
Priemerná hodnota	9,60	8,50	6,76	7,44	6,97	7,66	9,77	9,52	13,46	12,77	19,95	17,40	21,-	22,66	23,-	12,88
Počet nom. hodnôt	13	14	12	12	11	11	12	12	16	16	15	15	16	16	17	43

OD PEČATÍ K MODERNÝM ZÁLEPKÁM

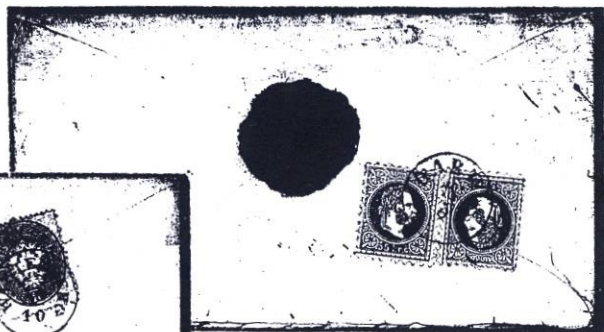
Používanie vosku na pečatenie listov ako nutnosť bezpečného uzatvorenia listovej obálky vytvorenej zložením popísaného hárku – obr. 1 sa ďalej praktizovalo aj po rozšírení a dostupnosti hotových obálok, najskôr bez lepu, neskôr s lepom na klope obálky – obr. 2 a 3.

S rastúcim objemom korešpondencie v 2. polovine 19. storočia pečatenie voskom postupne ubúdalo, ostávalo snád' ako prejav závažnosti zásielky a majestátnosti odosielateľa.

Rôzne organizácie, úrady, firmy aj menší podnikatelia postupne prechádzali na pečate papierové s reliéfnou tlačou, ponúkané rozvíjajúcim sa tlačiarenským priemyslom.

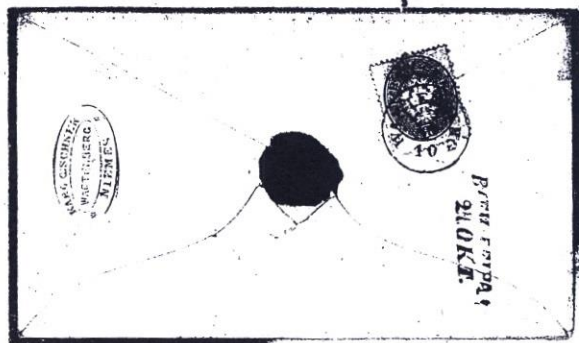

Obr. 1

Obr. 3

Obr. 2

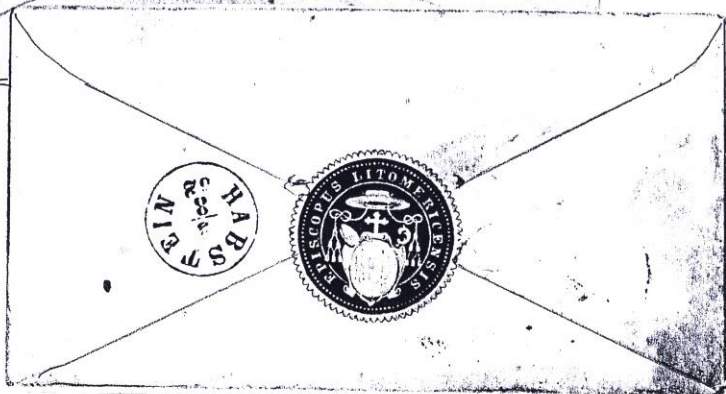

Často sú označované ako vinetky. Obr. 4 a 5. Koniec 19. a začiatok 20. storočia už prináša obrovské množstvá a rozmanitosť tvarov, veľkostí a grafického prevedenia papierových pečatí – už označovaných ako pečетки a neskôr zálepky.

Termín zálepky nie je však doteraz ustálený, používa sa aj označenie nálepka. To je ale termín zaužívaný pre poštové oficiálne nálepky ako sú R, Expres, balikové, uzávery telegramov a pod. Telegrafný uzáver pripomína nemecký termín zálepky: Verschlussmarke – uzatváracia známka. Zálepka má zasa tu nevýhodu, že sa zaužívala pre istý druh celiny. Napriek tomu ju považujem za najvhodnejšiu.

Obr. 4

Obr. 5

Rozvoj polygrafického priemyslu a jeho techniky doviedli zálepky ako sprievodný artefakt poštových a listových zásielok až k moderným samolepkám s atraktívnym obrazovým prejavom a v podstate sa vzdalujúcim pôvodným cieľom a funkcii zálepiek. Vid' obr. 6.

Obr. 6

yslím, že značná časť filatelistov je zahľadená do celistvosti a zaujíma ich všetko, čo sa z nich dá – v našom prípade väčšinou z obálky – „vyčítať“. Aj keď sú zálepky veľmi okrajovou záležitosťou filatelie, niekedy s označením parafilatelie, predsa sa sporadicky zbierajú, vyskytujú sa v ponukách na burzách a v posledných rokoch dokonca aj na aukciách. Často prekvapujú aj vysoké cenové relácie.

Vzpomínam si, že pred rokmi časopis Merkur – Revue ponúkal 50 kusový arch zálepiek s náboženskou tematikou, vytlačený ako skúška stroja Wifag, v cene 4000,- Kč (asi 5000,- Sk). Časť zálepiek je na obr. 7.

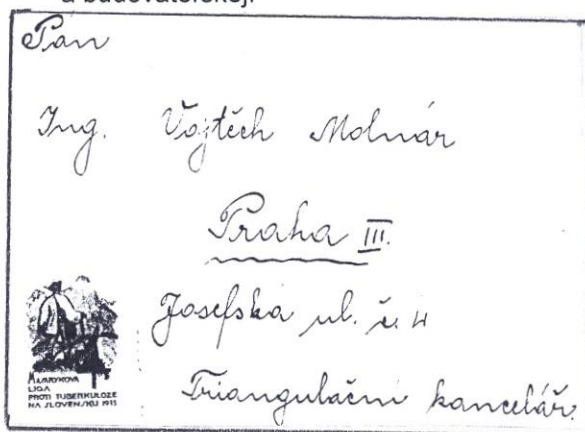
Obr. 7

Zálepky sú významným dokumentom doby. Obrazovou a textovou stránkou sú často výstižnejšie a pôsobivejšie ako príležitostné známky v prípade, že majú celoštátny resp. národný význam. V každom prípade sprostredkovávajú atmosféru doby – jej spoločenských potrieb, problémov a záujmových prúdov a názorov z oblasti kultúry, politiky, histórie, ekonomiky, oblasti sociálnej a humanitarnej, vojenskej a budovateľskej.

Iný príklad: na dvoch aukciách bola propagačná zálepka s politickou tematikou a obrazom Mánesa ponúkaná za 200,- Kč, čo je cca 250,- Sk, obr. 8

Obr. 8

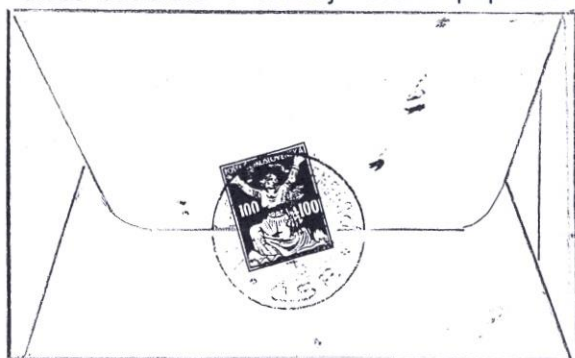
Obr. 9

Špecifickou charakteristikou zálepiek je určite to, že doteraz – a zaujímam sa o ne už desaťročia – som sa nestretol ani s náznakom falšovania.

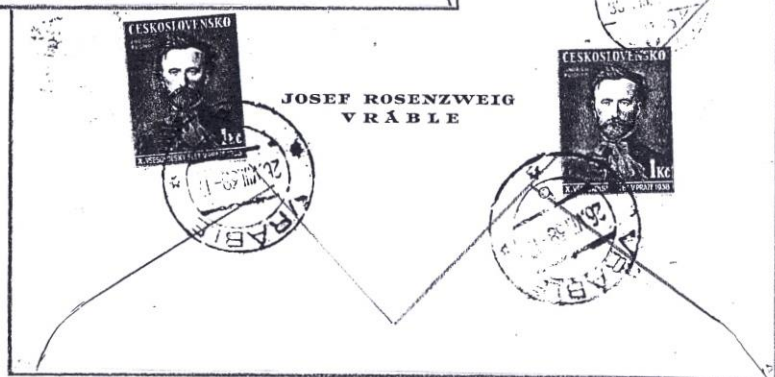
Majú známky a nálepky niečo spoločné? Áno. Na prvom mieste je to grafika. Aj zálepky bývajú navrhované renomovanými umelcami. Napr. Martin Benka a jeho obraz Detvan pre zálepku „Masarykova liga proti tu-

berkulóze na Slovensku" z r. 1935. Obr. 9. Alebo sa ich predlohy používajú. Viď. už spomínaný Mánes. Ďalším spoločným znakom je tlač. U nás sú známe zálepky z tlačiarň cenín v Bratislave a Prahe, ako aj ďalšie z viac či menej vyspelých tlačiarň. Spoločným znakom je aj úprava: väčšinou sú perforované, vždy majú nanesený lep, distribuujú sa vo väčších celkoch alebo zošitkoch. Mávajú aj celoštátny alebo národný charakter.

A čím sa zálepky odlišujú? Až na malé výnimky nemajú vytlačený názov štátu, okrem malej časti dobročinných zálepiek nemajú vyznačenú predajnú, resp. príspevkovú hodnotu, málokedy majú uvedeného autora alebo tlačiareň. V drvivej väčšine prípadov majú len lokálny charakter. Rozdiel medzi známkou a zálepkou je tiež v tom, že zálepka známku suplovať nemohla, zatiaľ čo známka zálepku áno, ako to vidieť na obr. 10.

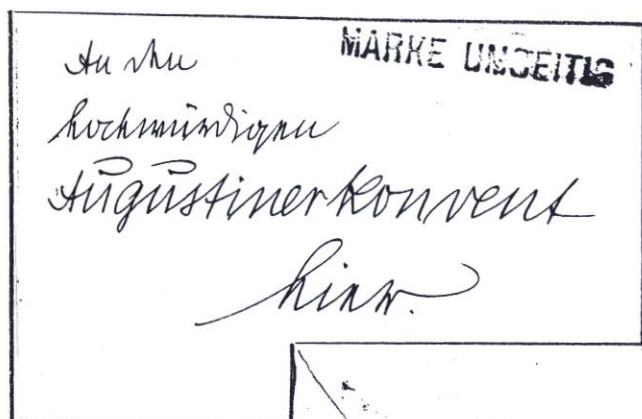

Obr. 10

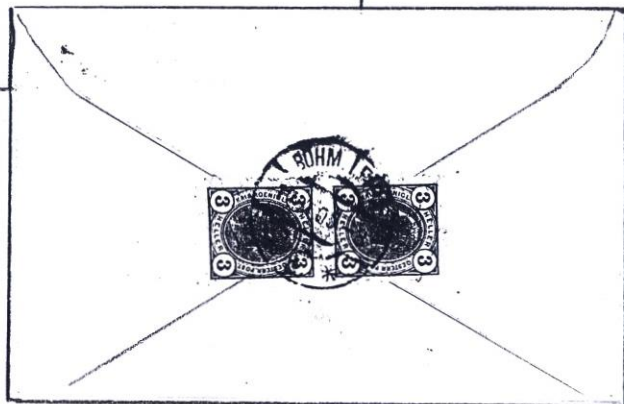

Odosielateľ umiestnil známku alebo známky na zadnú stranu a poistil tak klop obálky proti odlepeniu, čo ešte „umocnili“ poštové pečiatky.

No a nakoľko to niektorí odosielatelia robili systematicky, užívali zvláštne pečiatky, ako napr. na obr. 11 – Marke umseitig – známka vzadu. Takúto duplicitnú funkciu známky plnili aj na doporučených zásielkach v čase, kedy sa príplatok za doporučené lepil podľa poštového ustanovenia na zadnú stranu, ako je to vidieť na obr. 2 a 3.

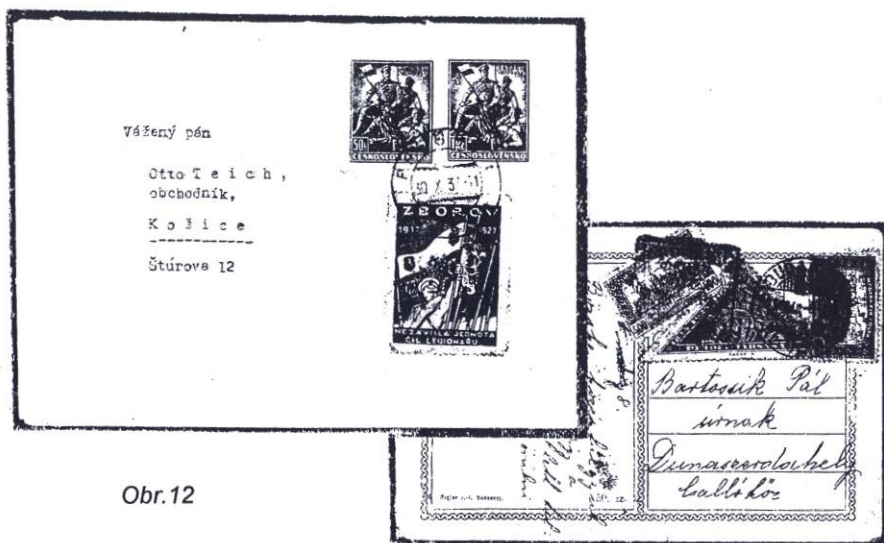
Obr. 11

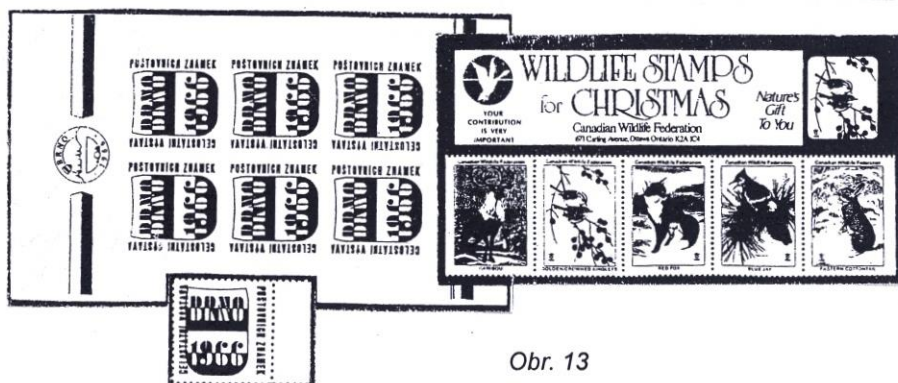
Zo svojej dlhoročnej praxe zbierania zálepiek mám poznatok, že snáď až 95% zálepiek sa vyskytuje a ponúka odlepených alebo nepoužitých a len ten zvyšok je na obáľkach, výnimočne na korešpondenčných lístkoch. Sú preto zaujímavejšie, zberateľsky hodnotnejšie a to zvlášť vtedy, ak svojim zameraním korešpondujú so známkou, textom, pečiatkou a pod. V takomto prípade sú podľa odkazov v literatúre vhodné aj do námetových exponátov. Za mimoriadne hodnotné považujem celistvosti, na ktorých je zálepka „upevnená“ poštovou pečiatkou.

Na obr. 12 na nasledujúcej strane, sú dve ukážky: prvá s legionárskym námetom, druhá z obdobia inflácie v Maďarsku so zálepkou k Jókaiho storočnici.

V texte už bola spomenutá úprava zálepiek a ich podobnosť so známkami. Na ukážku niekoľko príkladov. Hárčeková úprava zálepky k filatelickej výstave bez perforácie a zálepka s perforáciou. Zaujímavá úprava zálepiek kanadskej spoločnosti na ochranu prírody, vydávaných každoročne pri príležitosti Vianoc. Zmenšené ukážky nájdete na nasledujúcej strane na obr. 13.

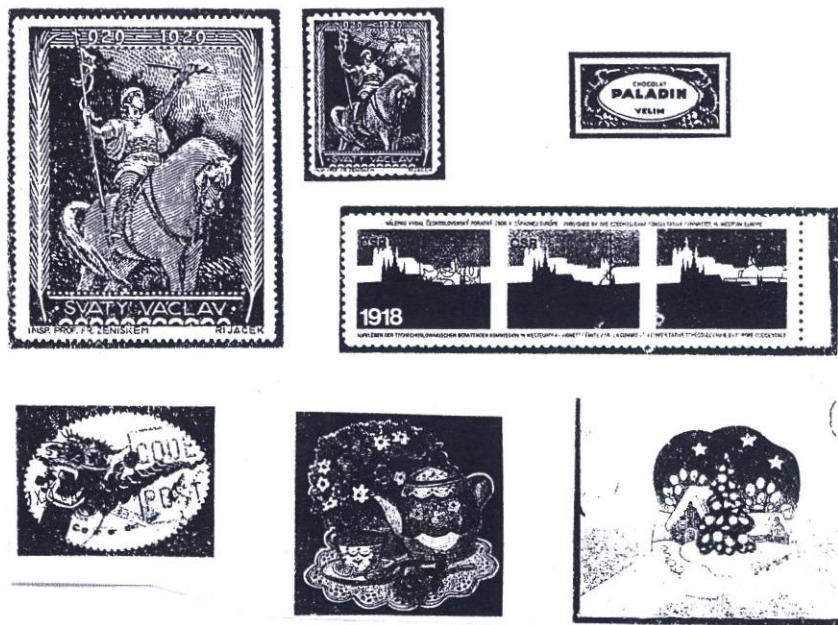
Obr. 12

Obr. 13

Celý rad zálepiek je vydávaných s rovnakým obrazom vo viacerých veľkostiach – napr. sv. Václav, alebo v rôznych farbách. Tvarovo sú tiež veľmi rozmanité, pričom sa využíva perforačná technika z výroby poštových známok. Špecifickou úpravou sú aj zaujímavé súťažce – vid'. panoráma Hradčian v rokoch 1918 – 1948 – 1968. Jednu z najmenších používala čokoládovňa Velim. Z predchádzajúcich aj nasledujúcich obrázkov vidieť úpravy trojuholníkové, kruhové, oválne a u moderných samolepiek značne nepravidelné. Ukážky na obrázku 14a sú zmenšené na 61%.

Kupóny, ako ich poznáme v známkovej tvorbe sa vyskytujú aj na zálepkách. Príkladom sú maďarské zálepky zobrazujúce postavy z histórie – obr. 14b.

Obr. 14a

Obr. 14b

Druhy zálepiek

Na základe rozmanitosti funkcií a cieľov zálepiek a ich spoločných znakov som si vytvoril určitý systém triedenia a prehľadného usporiadania svojej zbierky. Delím ich na – dobročinné

- propagačné
- reklamné

Dobročinné zálepky

Ich cieľom je získať finančné prostriedky pre najrôznejšie zámery a potreby: sociálne, kultúrne, spolkové, budovateľské atď. Časť z nich máva celoštátny charakter, no väčšina z nich je lokálneho zamerania. Z ich distribúcie je priamy finančný prínos, ktorý je adresný. Na niektorých zálepkách je vyznačená požadovaná hodnota príspevku, na iných je výška príspevku ponechaná na ochotu darcu.

V sociálnej oblasti je najznámejšia plejáda zálepiek reagujúcich na dôsledky vojen, katastrof, epidémií a iných pohrôm rozsiahleho významu a to tak u nás, ako aj v ostatných krajinách sveta. Jedna z veľmi známych aktivít rozšírená po 1. svetovej vojne a existujúca a existujúca vo svete dodnes, je Liga proti tuberkulóze. U nás to bola Masarykova liga a ukážky zálepiek zo Slovenska z 30-tych rokov sú na obr. 15.

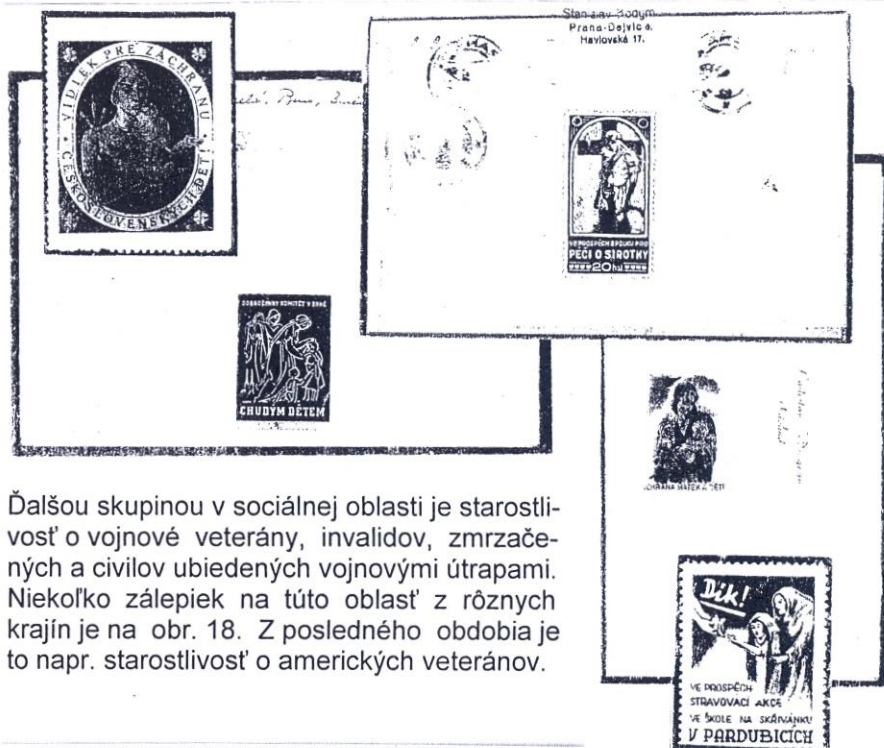
Obr. 15

Spoločným symbolom boja proti tuberkulóze je červený dvojkříž, ako to dokumentujú zálepky z rôznych štátov a období – obr. 16.

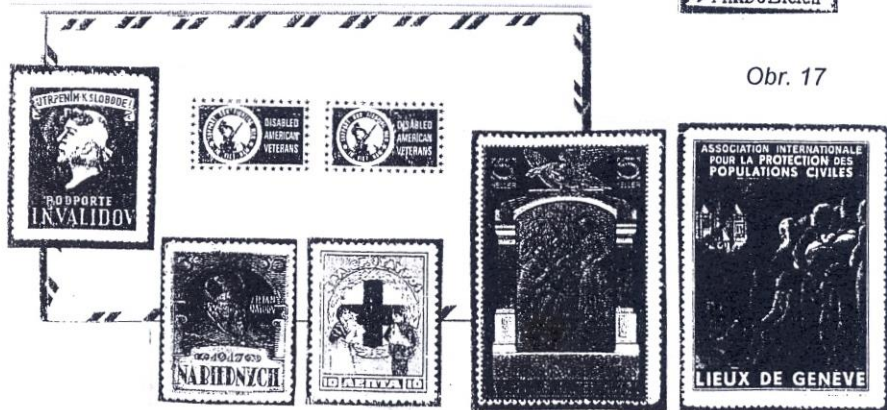

Obr. 16

Veľká skupina zálepiek je orientovaná na príspevky pre siroty, chudobné deti a osamelé matky a malými deťmi. Ukážky sú na nasledujúcom obr. 17.

Obr. 17

Obr. 18

**Okresní soud civilní pro vnitřní Prahu (I., II., V. a VI.),
Praha II., Karlovo nám. 2 a Vodčikova 1.**

T 1 Kč

Judr S'tefan Gameuf, adv.

V
Pavols

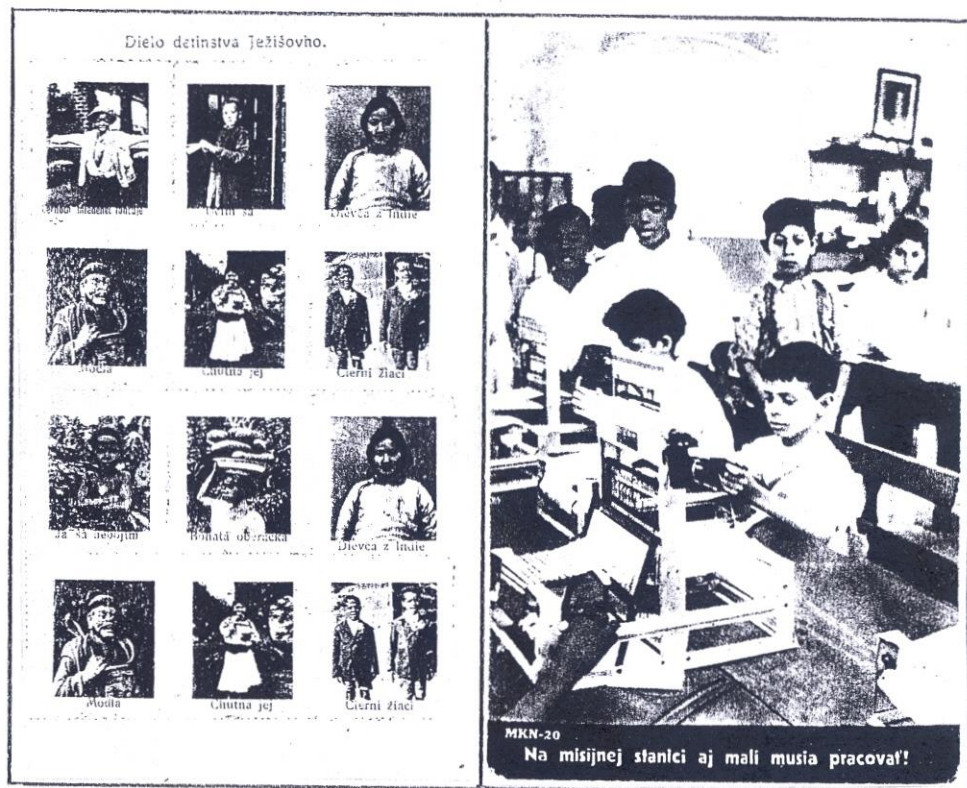
věc úřední,
ta poštovního

Pomóte vybudovať
úšľach pre duševe
vadných v Trenčíne!

V PROSPĚCH STAVBY MĚSTSKÉJ NEMOCNICE
v RUZOMBERKU.

32 *Košice vo filatelii č. 19*

Zahraničné misie do menej vyspelých a hlavne zaostalých krajín sú v poslednom období organizované pod záštitou OSN.

Obr. 21

Dobročinné zálepky z oblasti kultúry, obrany ako aj zálepky propagačné a reklamné budú v pokračovaní v budúcom čísle.

Ing. Jaroslav Kuběnka

Košické príležitostné tlače a pečiatky (2008)

Pokračovanie katalógu z roku 1999 a dodatkov uvedených v zborníkoch
„Košice vo filatelii“ číslo 10 až 18

Viliam Gaál

	1/2008 1993 - 2008 15 rokov SR 1.1.2008 CDV: 148/07 Náklad: 100 ks Cena:
	2/2008 1858 - 2008 150 rokov Lourdes - Lurdy 11.2.2008 CDV: 148/07 Náklad: 50 ks Cena:
	3/2008 9. mestská filatelisticke-filokartisticke výstava, Košice 30.4.-12.5.2008 30.4.2008 CDV: 148/07 Náklad: 60 ks Cena:

4/2008

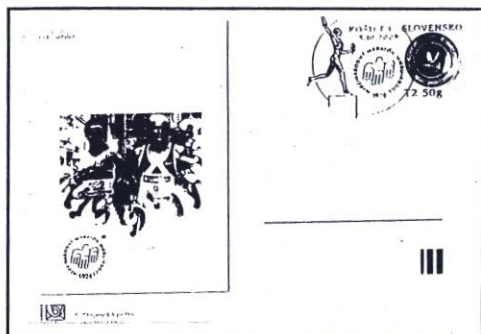
**9. mestská filatelisticko filokartistická
výstava, Košice 30.4.-12.5.2008**

30.4.2008

Obálka: ŠEVT

Náklad: 60 ks

Cena:

5/2008

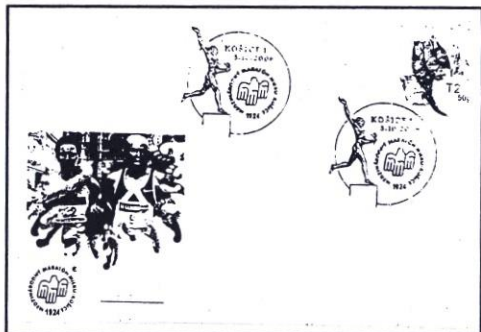
**Medzinárodný maratón mieru
Košice 5.10.2008**

5.10.2008

CDV 148/07

Náklad: 100 ks

Cena:

6/2008

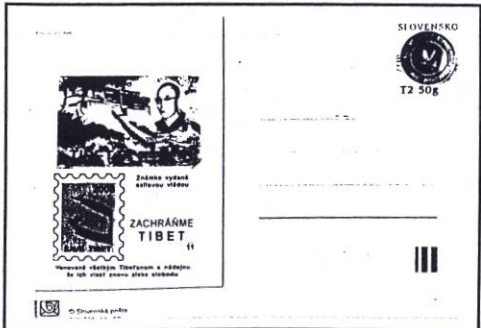
**Medzinárodný maratón mieru
Košice 5.10.2008**

5.10.2008

Obálka biela

Náklad: 250 ks

Cena:

7/2008

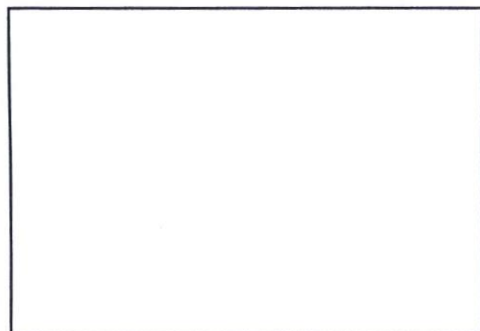
**Zachráňme Tibet - Save Tibet /11/
známka vydaná exilovou vládou**

21.11.2008

CDV: 148/07

Náklad: 50 ks

Cena:

8/2008

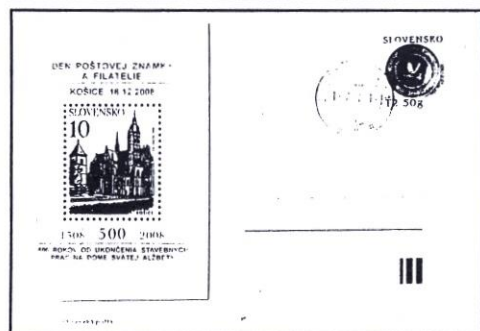
Sái Bába /82/

23.11.2008

Obálka: biela

Náklad: 50 ks

Cena:

9/2008

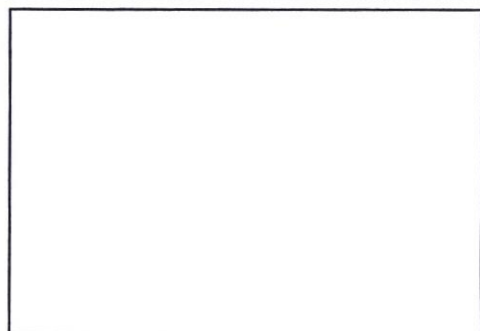
**Deň poštovej známky a filatelie
18.12.2008 - 1508-2008 500 rokov
od ukončenie stavebných prác na
Dóme sv. Alžbety v Košiciach**

13.12.2008

CDV: 148/07

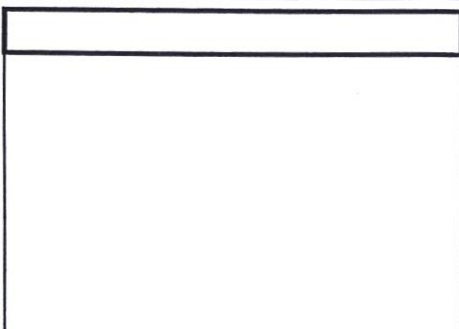
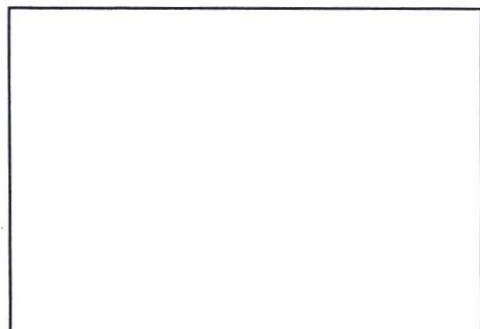
Náklad: 60 ks

Cena:

POZNÁMKA

**Prítláč na obálke číslo 15/2007
St. Elisabeth hungarica
uvedená v zborníku číslo 18 nebola
realizovaná !**

Spomiatkový list

11. FEBRUÁRA 1858
ZAČALI LURDY PISAŤ SVOJU SLAVNÚ HISTÓRIU

PL 01/2008

PL 01/2008

1858 - 2008 - 11. februára 1858
začali Lurdy písať svoju históriu

11.2.2008

Náklad: 50 ks

Cena:

Spomiatkový list

9. MESTSKÁ FILATELISTICKO FILOKARTISTICKÁ
VÝSTAVA
KOŠICE - 30.4. - 12.5.2008

• DEŇ MESTA KOŠICE 2008 •

KOŠICE
2013

KANDIDÁT NA TITUL
EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY

PL 02/2008

PL 02/2008

9. mestská filatelisticko filokartistická
výstava Košice 30.4. - 13.5.2008

30.4.2008

Náklad: 100 ks

Cena:

Spomínkový list

OH 1968 MEXICO

Marianna Krajčirová-Némethová

1.7.1948 KOŠICE

OH 1968 (OHIO) stříbrná medaile, sport gymnastika - úvodní
OH 1968 MEXICO: stříbrná medaile, sport gymnastika - úvodní

1968 **40** 2008

OLYMPIJSKÉ HRY
MEXICO 1968

PL 03/2008

"Slovenská Knižnica"

PL 03/2008

Košické olympionici - medailisti
Marianna Krajčirová-Némethová
športová gymnastika

1.7.2008

Náklad: 50 ks

Cena:

Spomínkový list

STEEL ARENA

ZOH ST. MORITZ 1948

Ladislav Troják
18.8.1914 KOŠICE
8.10.1998 CA MARBLE

2. miesto: stříbrná medaile, ledový hokej

1948 **60** 2008

ZIMNÍ OLYMPIJSKÉ HRY
ST. MORITZ 1948

PL 04/2008

"Slovenská Knižnica"

PL 04/2008

Košické olympionici - medailisti
Ladislav Troják
ľadový hokej

1.7.2008

Náklad: 50 ks

Cena:

Pamätný list

MEDZINÁRODNÝ MARATÓN MIERU
KOŠICE 5. OKTÓBER 2008

PL 05/2008

PL 05/2008

Medzinárodný maratón mieru Košice

5.10.2008

Náklad: 250 ks

Cena:

PL 08/2007

**Gotické zvonolejárstvo
a kovolejárstvo**

1.8.2007

Náklad: 50 ks

Cena:

Pamätný list z roku 2007, nebol vyobrazený
v zborníku "Košice vo filatelii" č. 18

2008

Kašety

1/2008 Juraj Jánošík

1688 - 1713

25.1.2008, Košice

Návrh: KF 54-01, farba: zelená

Vyrobené pre KOS Košice

2/2008 Historická cisársko-kráľovská
postová cesta - Svinica

Dargovská ruža, 12.4.2008

Návrh: KF 54-01, farba: červená,
modrá, zelená, fialová

Vyrobené pre KOS Košice

2008

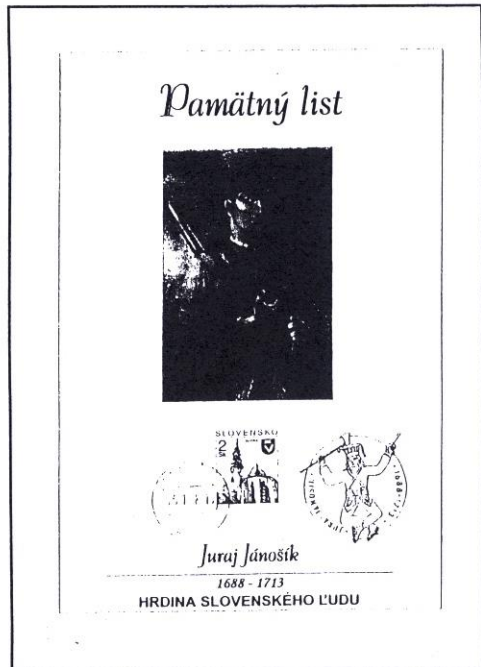
Ostatné tlač

OT 1/2008

Diplom 9. mestskej filatelistickej filokartistickej výstavy

Košice 2008

Farba: viacfarebná, Náklad: 40 ks, Formát: A5

OT 2/2008

Juraj Jánošík, 1688 - 1713

Hrdina slovenského ľudu

/KOS Košice/

25.1.2008

Náklad: 50 ks

Cena:

Krajské uvetové stredisko v Košiciach
Obec Svinica
Klub filatelitov a ŠVK v Košiciach

Pamätný list

Historická
cisársko-kráľovská poštová cesta
- SVINICA -

Dargovská ruža - Svinica

OT 3/2008

Dargovská ruža - Svinica
Historická cisársko-kráľovská
poštová cesta

12.4.2008

Náklad: 200 ks

Cena:

Príležitostné poštové pečiatky

2008

1/2008

1993 – 2008 15 rokov SR

1.1.2008

Košice 1

Návrh: Slovenská pošta

Farba: červená

2/2008

Ústavný súd Slovenskej republiky 1993-2008

3.4.2008

Košice 1

Návrh: Slovenská pošta

Farba: čierna

3/2008

9. mestská filatelisticko filokartistická výstava

Deň mesta Košice

30.4.2008

Košice 1

Návrh: KF 54-01 Košice

Farba: čierna

4/2008

Medzinárodný maratón mieru - Košice

5.10.2008

Košice 1

Návrh: KF 54-01 Košice

Farba: modrá

Odtlačky výplatných strojov na Slovensku v rokoch 1927 až 1948

Začiatkom 20. storočia vznikali vo svete prvé pokusy ako zjednodušiť spracovanie poštových zásielok veľkých firiem, bánk a poisťovní, ktoré denne odosieli stovky, či tisícky listových zásielok. Hľadal sa spôsob ako odstrániť práčne vylepovanie známok a následne ich pečiatkovanie a pritom jednoznačne označiť zásielku, že je riadne vyplatená a v konečnom dôsledku zákazník riadne zúčtoval poplatky za dané obdobie, aby pošta neutrpela stratu.

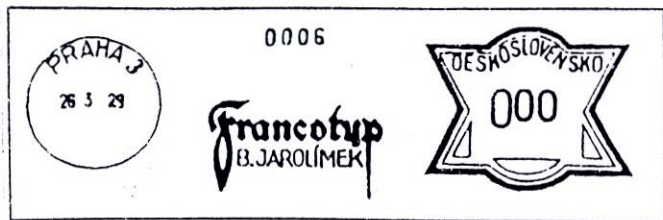
Prvé pokusy so zavedením výplatných strojov vo vnútroštátnej poštovej prevádzke vznikali v Nórsku, USA, Novom Zélande ale i inde. Už začiatkom dvadsiatych rokov 20. storočia sa Svetová poštová únia s touto problematikou zaoberala a až kongres v Štokholme v roku 1924 povolil vyplácanie poštových zásielok pomocou výplatných strojov jak v tuzemsku tak aj do cudziny. Za krátky čas začali poštové správy jednotlivých krajín zavádzať možnosť vyplácania zásielok odtlačkami výplatných strojov. V súčasnosti si už poštovú prevádzku bez výplatných strojov ani nevieme predstaviť.

Odtlačky výplatných strojov v Československu 1926 - 1939

Poštová správa v Československu taktiež zareagovala na tento moderný spôsob vyplácania poštových zásielok a na základe záverov štokholmského kongresu počnúc dňom 9.9.1926 povolila na skúšku tento spôsob vyplácania listových zásielok. Definitívne sa tak stalo na základe vestníku ministerstva pôšt a telegrafov č. 58 z 18.11.1926. Prvé výplatné stroje si zadovážili z pochopiteľných dôvodov veľké banky, poisťovne, úrady a priemyselné podniky.

Ustanovením vestníka MPT č. 44 z 9.9.1926 bolo povolené vyplácať listové zásielky v Československu iba výplatnými strojmi sústavy FRANCOTYP. Tieto stroje boli vyrábané v Nemecku v dvoch firmách a to Anker Werke A.G. Bielefeld a BaFra Berlin. Modelové označenie bolo A (ANKER) a B(BAFRA). Neskoršie vo viacerých modifikáciách boli dodávané stroje model C.

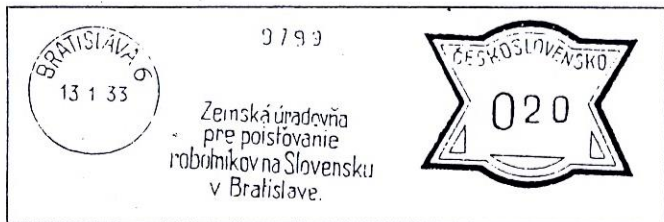
V Československu výhradným dodávateľom, distribútorom a zástupcom firmy FRANCOTYP od roku 1926 do roku 1939 bola firma B. Jarolímek z Prahy, ktorá výplatné stroje nielen predávala, ale zabezpečovala i servis, spotrebný materiál do strojov a náhradné diely. Firma B. Jarolímek používala i svoj výplatný stroj ako vidíme na nasledujúcom obrázku.

Firma mala pobočku v Brne, ale nevie sa, či mala pobočku i na Slovensku. Firma Jarolímek bola výhradným zástupcom firmy FRANCOTYP nielen počas existencie Československa do roku 1939, ale bola dodávateľom týchto výplatných strojov i počas Protektorátu Čechy a Morava v rokoch 1939 až 1945.

Odtlačky výplatných strojov na Slovensku do roku 1939

Samozrejme aj na Slovensku sa začali objavovať a používať k uhrádzaniu výplatného výplatné stroje. Prvý odtlačok na Slovensku bol odtlačok Zemskej úradovne pre poisťovanie robotníkov na Slovensku v Bratislave. Tento výplatný stroj bol uvedený do prevádzky na podklade schválenia uverejnenom vo vestníku Ministerstva pôšt č. 10 z 26.2.1927. Stroj bol používaný od 12.4.1927 do 16.10.1929 a následne sa používal v zmenenej podobe. Jeho podobu z roku 1933 vidíme na nasledujúcom obrázku.

V období 11/1926 až 3/1939, to je do rozpadu Československa sa na území ČSR používalo približne 1200 rôznych odtlačkov výplatných strojov firiem a organizácií, z tohto počtu sa na území Slovenska používalo iba asi 80 rôznych odtlačkov, z ktorých časť potom prešla do obdobia Slovenského štátu. Pošty výplatné stroje v tomto období z nepochopiteľných dôvodov nepoužívali, povolenie na ich používanie dostali až v roku 1946.

Katalóg výplatných odtlačkov z územia Československa z rokov 1926-1939 /1/ vychádzal na pokračovanie v časopise Filatelie v roku 1979. Tento katalóg je prehľadne spracovaný, nemá však ani zďaleka všetky odtlačky vyobrazené, čo zhoršuje jeho prehľadnosť. Z územia Slovenska obsahuje i s dodatkami približne 100 rôznych „frankotypov“ slovenských firiem, bánk, poisťovní a úradov.

Odtlačky z tohto obdobia vykazujú dobrú kvalitu, ktorú neskoršie sa nepodarilo udržať či už počas Slovenského štátu, alebo následne po roku 1945. Odtlačky z týchto období sú nekvalitné, nečitateľné a rozmazané.

Obdobie Slovenského štátu a problematika výplatných odtlačkov

Po 14. marci 1939, po vzniku samostatného Slovenska, sa výplatné stroje používali naďalej bez úpravy. Československý vzťah výplatného odtlačku bol tolerovaný približne do júna až júla 1939, v priebehu júla až augusta 1939 sa u všetkých odtlačkov mení iba názov štátu na SLOVENSKO, ostatné časti odtlačku zmenu nepotrebovali.

Výskyt výplatných odtlačkov na Slovensku po 14.3.1939 s nápisom ČESKOSLOVENSKO vo výplatnej pečiatke je pomerne zriedkavý a dá sa predpokladať, že niektorí majitelia výplatných strojov na nejaký čas prestali stroje používať, vyplácali zásielky známkami a čakali na úpravu svojho stroja.

Preto ak sa po 14.3.1939 používali výplatné stroje s nápisom ČESKO-SLOVENSKO, malo by ísť o slovenské predbežné odtlačky výplatných strojov. Na webových stránkach filatelistickej firmy Burda bol uverejnený zoznam výplatných strojov, ktorého autorom je pán Vilém Bulant z ktorého citujem: *V Národním archívu v Praze jsem ve fondu č. 429 MPT našel seznam výplatních strojů FRANCOTYP, které byly v používání na Slovensku ke dni 14.3.1939 a ke kterým byla také předána spisová agenda mezi příslušnými ministerstvy (doslovný prepis).*

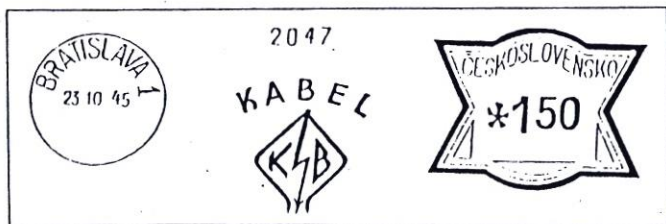
Zoznam obsahuje 46 odtlačkov, čo je pomerne málo. Je však pravda, že niektoré odtlačky, ktoré vznikli v rokoch 1927 až 1939 nie všetky sa v roku 1939 používali.

Výplatné odtlačky na Slovensku po skončení vojny v roku 1945

Po skončení vojny a postupnom obnovovaní Československa (Bratislava bola oslobodená 4.4.1945) sa prestali používať výplatné odtlačky s nápisom vo výplatnej pečiatke SLOVENSKO. Zrejme sa tak stalo z politických dôvodov a tak len ojedinele sa vyskytujú pôvodné slovenské odtlačky výplatných strojov po 1.5.1945, ako vidíme na ukážke firmy Tauš z Myjavy z 12.6.45.

Firmy a úrady, ktoré výplatné stroje mali, urýchlene si dali vymeniť „motýlika“ za nový s nápisom ČESKOSLOVENSKO. Ako príklad ukážka odtlačku bratislavskej kablovky z 23.10.45.

Odtlačky výplatných strojov s výplatnou pečiatkou „motýlik“ to však už mali „spočítané“. V poštovom vestníku Povereníctva pôšt číslo 5 z roku 1947 na str. 4 uvádza pod článkom 5 s názvom „Nový vzor výplatného odtlačku – päťmiestne výplatné stroje“ nasledovné:

1. V nových výplatných strojoch budú v budúcnosti výplatné odtlačky tohto vzoru:

MILOŠ KRUPEC
BRATISLAVA
 STALINOVO NÁM.Č.34

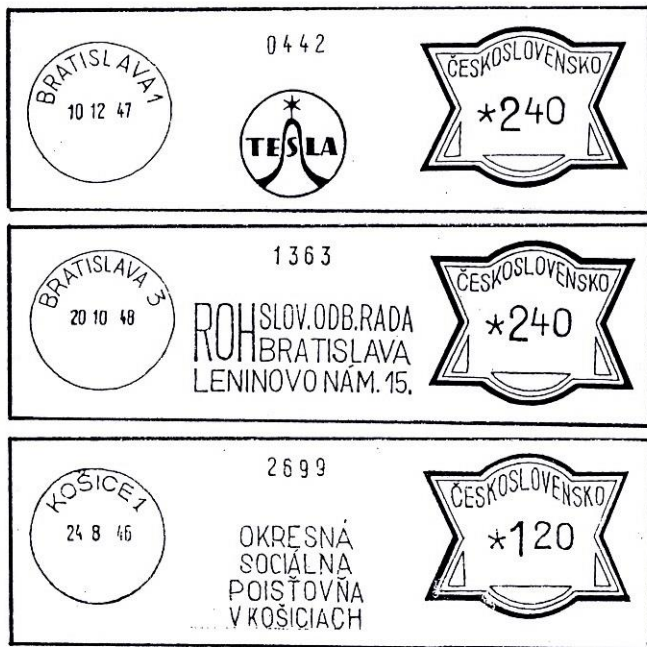

Doterajšie vzory výplatných odtlačkov sa môžu používať aj naďalej. Za nové vzory sa budú vymieňať, až výplatné stroje budú dané do opravy, najneskôršie však do konca roku 1948.

2. Okrem výplatných strojov troj a štvormiestnych sa môže používať aj strojov päťmiestnych. Aj v päťmiestnom výplatnom stroji značia posledné dve menšie číslice haliere, väčšie číslice koruny.

Napriek tomuto oznámeniu v poštovom vestníku, sa odtlačky výplatných strojov s tvarom výplatnej pečiatky motýlik objavovali i po roku 1948, sú známe ojedinelé použitia až do roku 1953.

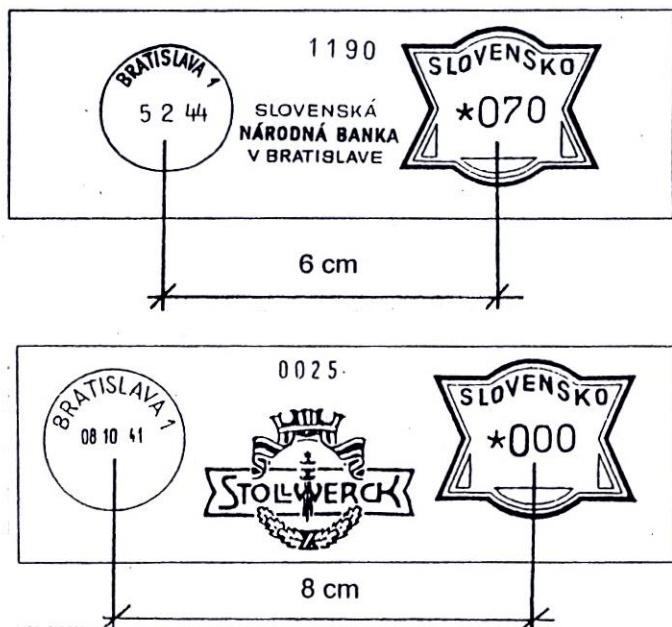
Po roku 1945 vznikol celý rad nových odtlačkov výplatných strojov, ktoré mali výplatnú hodnotu motýlik, ale boli používané iba pomerne krátku dobu. Niekoľko ukážok vidíme ďalej.

Výplatné stroje používané v poštovej prevádzke na Slovensku

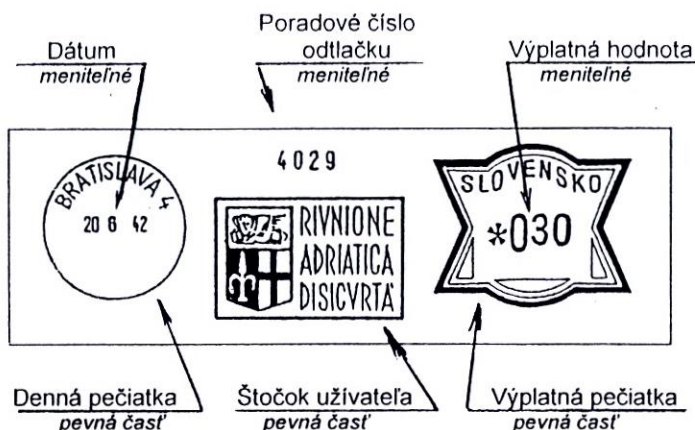
Počas celého sledovaného obdobia rokov 1927 až 1948 sa na Slovensku používali výhradne stroje značky FRANCOTYP. Toto monopolné postavenie dodávateľa bolo pokračovaním stavu, ktorý vznikol pri zavádzaní výplatných strojov v predvojnovom Československu.

Výplatné stroje Francotyp boli vyrábané v Nemecku v sesterských firmách Anker Werke A.G. Bielefeld a Bafra Berlin. Ich modelové označenie bolo A (ANKER) a B (BAFRA), neskoršie sa vyrábalo niekoľko modifikácií modelu C. Charakteristickým identifikačným znakom odlačkov týchto modelov je osová vzdialenosť stredov medzi dennou a výplatnou pečiatkou. Táto vzdialenosť je u modelu A približne 6 cm a u modelov B a C 8 cm. Najlepšie to vidíme na nasledujúcich obrázkoch.

Rozlíšenie jednotlivých modelov je prevzaté z jestvujúcich katalógov a pre model A je to FR 6 a pre model B a C je to FR 8.

Výplatný stroj má pevné časti a meniteľné časti. Medzi pevné časti patrí denná pečiatka s domicilom dohliadajúcej pošty, označenie užívateľa (majiteľa) stroja a výplatná pečiatka. Medzi meniteľné, to je nastaviteľné časti patrí dátum v dennej pečiatke, poradové číslo odlačky a výplatná hodnota vo výplatnej pečiatke.

Denná pečiatka (DP) je v sledovanom období vždy jednokruhová, domicil pošty je vždy v hornej časti.

Výplatná pečiatka (VP) v tvare štylizovaného „motýlika“ môže čo do veľkosti kolísať v rozmedzí niekoľkých mm, taktiež uhol rozovretia bočných častí môže kolísať. Tieto drobné odchýlky tvaru, alebo nápisu ČESKOSLOVENSKO, resp. SLOVENSKO nemajú nijaké zákonitosti, nakoľko sa vyrábali individuálne.

Poradové číslo odtlačku (PČ) je vždy štvormiestne. Najstaršie stroje mali poradové číslo umiestnené uprostred medzi DP a VP, neskoršie sa prešlo na umiestnenie poradového čísla v hornej časti medzi DP a VP, čím sa získal priestor pre umiestnenie štočku užívateľa.

Štoček užívateľa výplatného stroja (ŠU) je umiestnený buď pod výplatnou pečiatkou, alebo medzi dennou a výplatnou pečiatkou prípadne sa dajú využiť obe možnosti súčasne.

Výplatné číslice (VČ) v sledovanom období sú trojmiestne, prípadne štvormiestne, pričom u štvormiestnych býva pri výplatnej hodnote nižšej ako 10 Ks použitý na mieste desiatok grafický symbol (napr. hviezdička). Veľkosť a tvar hodnotových číslic a grafického symbolu, je variabilná bez možnosti systémového zaradenia.

Prevádzka výplatného stroja je možná len za predpokladu, že užívateľ si zakúpi u dohliadajúcej pošty výplatný prúžok v hodnote na ňom vytlačenej ako predplatné na vyplácanie svojich zásielok. Po spotrebovaní vyznačenej hodnoty sa prúžok vráti späť poštovému úradu ktorý ho ako prísne zúčtovateľný archivuje. Zároveň si majiteľ výplatného stroja kúpi prúžok nový.

Výplatný kartónový prúžok do výplatného stroja Francotyp

Výhradné zastúpenie firmy Francotyp na Slovensku

Po osamostatnení Slovenska v roku 1939 bolo potrebné v novom štátnom útvere vytvoriť generálneho zástupcu firmy Francotyp, nakoľko firma B. Jarolímek pôsobila po rozpade Československa iba v Čechách a na Morave. Novým zástupcom a distribútorom výplatných strojov na Slovensku sa stal od roku 1940 Miloš Krupec z Bratislavy.

Miloš Krupec, ako generálny zástupca firmy FRANCOTYP na Slovensku ponúkal stroje typu C, ktoré sa vyrábali v prevedení na ručný pohon, alebo na pohon elektrický. Stroj, ktorý bol na ručný pohon, stál v roku 1941 bez dane obrátovej 13 500.- Ks, čo v tom čase nebolo málo. Stroj dodala firma do jedného mesiaca od objednania. Keďže firma ponúkala stroje model C, objavujú sa v tých rokoch nové odtlačky výlučne FR 8, so vzdialenosťou stredov DP a VP 8 cm.

Ako výhodu používania výplatného stroja uvádza ponukový list firmy rýchlosť vyplácania až 200 frankatúr za hodinu, ďalej potom možnosť reklamy firmy štočkom užívateľa, čím nahrádza firemnú prítlač na obálkach. Ďalšie výhody, ktoré by zlacneli náklady na poštovné neuvádza, takže pre malé firmy s menšou korešpondenciou sa kúpa takého stroja asi veľmi neoplatila. Hlavnými zákazníkmi boli zjavne veľké banky, poisťovne a niektoré veľké priemyselné podniky s hojnou korešpondenciou.

Každý, kto chcel používať výplatný stroj, musel si ho kúpiť, podať kolkovanú žiadosť na Ministerstvo dopravy a verejných prác, rezort poštový, ktorý používanie musel schváliť a taktiež schváleniu podliehal štočok užívateľa.

Spolu so žiadosťou, musel žiadateľ pripojiť potvrdený výtlačok „Podmienok“. Podmienky pre používanie výplatných strojov mali 20 bodov a popisovali všetky podmienky, ktoré treba dodržiavať pri používaní výplatných strojov. V bode dva je jednoznačne uvedené, že výplatný stroj, pečiatkovú farbu, prípadné opravy stroja si oprávnený používateľ stroja na svoj náklad obstará prostredníctvom slovenského zástupcu spoločnosti FRANCOTYP, ktorým je p. Miloš Krupec.

Odtlačok výplatného stroja slovenského zástupcu firmy Francotyp

Zásady hodnotenia celistvostí s výplatnými odtlačkami

Všeobecne platia z pohľadu nároku na kvalitu celistvostí podobné zásady ako u iných filatelistických materiálov.

Plnohodnotné sú iba úplné celistvosti, hodnotovo nasledujú oddelené adresné strany obálky a najhoršie na tom sú výstrižky jednotlivých odtlačkov.

Ocenenie zvyšujú zásielky zaslané doporučene, rôzne neobvyklé tarify, zásielky odoslané do zahraničia, prídavné pečiatky, cenzúry, doplnené odtlačky pri chýbajúcom výplatnom známkom a pod.

Špecifické je u týchto celistvostí kvalita a úplnosť odtlačku. Nekvalitné, slabo odtlačené, rozmazané alebo neúplné do zbierky, ale predovšetkým do exponátu, nepatria. Takéto odtlačky nám slúžia iba ako materiál dokumentačný a informatívny.

Ján Marenčík

Zoznam súvisiacej literatúry

- /1/ Bouška M. – Leiš I. (1979) Katalog výplatních otisků z území Československa 1926 – 1939, Filatelie (1979) č. 6 – 21, příloha Filatelistické sešity, str. 109 – 171
- /2/ Bouška M. – Leiš I. (1982) Katalog výplatních otisků z území Československa 1945 – 1948, Filatelie (1982-1983) č. 24 + 1 – 18, příloha Filatelistické sešity, str. 73 – 144
- /3/ Bouška M. – Feldmann V. (1997) Katalog výplatních otisků Protektorát Čechy a Morava 1939 – 1945, I. díl Mimopražští uživatelé (+ Seznam autorů známých výplatních otisků Slovenska 1939 – 1945)
- /4/ Leiš I. – (1991) Příručka VÝPLATNÍ OTISKY, vydala obchodní Firma TRANSCO Praha 4

Spomienka na Júliusa Kovácsa

V tomto roku 23. marca 2008 sme si pripomenuli 100. výročie narodenia Júliusa Kovácsa, jedného z budovateľov obnoveného Zväzu slovenských filatelistov, zakladajúceho člena najväčšieho klubu filatelistov v Košiciach, organizátora filatelie na východnom Slovensku a dlhoročného vedúceho krúžku mladých filatelistov. Zastával viaceré zväzové funkcie: predseda klubu, člen revíznej komisie ÚV ZSF, predseda revíznej komisie VsKV ZSF, člen komisie mládeže a námetovej filatelie celoslovenského i krajského stupňa.

Nevšedným zápalom sa venoval výchove mladej filatelistickej generácie. Z jeho iniciatívy bol založený v roku 1953 pri Dome pionierov a mládeže prvý krúžok mladých filatelistov v Košiciach. Pod jeho vedením krúžok dosahoval významné úspechy vo všetkých oblastiach svojej činnosti. Bol neúnavným propagátorom filatelie medzi mládežou.

Stretávali sme sa s ním pri rôznych príležitostiach. Pravidelne navštevoval výmenné schôdze, konferencie, semináre, besedy a výstavy. Bol zástancom hesla: „Výstavy sú školou filatelie“. Svoje bohaté poznatky získané na výstavách ochotne odovzdával mladým začínajúcim vystavovateľom. Aj on sám bol úspešným vystavovateľom. Vedel získať a motivovať mládež pre tvorbu a prezentáciu výstavných exponátov na výstavách. Členovia jeho krúžku dosahovali na domácich i zahraničných filatelistických výstavách prenikavé úspechy.

My, jeho spolupracovníci, sme si ho vysoko vážili pre jeho statočnosť, úprimnosť a obetavosť. Obdivovali sme jeho životný elán, životnú sviežosť a optimizmus. Svoje funkcie vykonával veľmi zodpovedne a bol vzorom pre mladších funkcionárov.

Jeho meno a vykonané dielo ostanú natrvalo zapísané v análoch slovenskej organizovanej filatelie. Jeho priatelia a spolupracovníci na neho spomínajú ako na dobrého spoločníka, obetavého funkcionára a príkladného člena Zväzu slovenských filatelistov.

Výbor KF 54-01
Košice

Dôležité rokovanie v Banskej Bystrici

V piatok 17.10.2008 zasadalo v Poštovom múzeu v Banskej Bystrici Slovenské filatelistické vedecké spoločenstvo. Bolo to veľmi dôležité rokovanie, veď sa jednalo o úpravu Stanov, prebehla voľba nového výboru, prijímali sa noví kandidáti do radov členskej základne.

K úprave Stanov: bol prijatý zjednodušený názov, ktorý znie **Slovenská filatelistická akadémia**, v skratke **SFA**, v bežnej reči sa bude používať aj skrátenejší názov Akadémia.

Na druhý pokus bol zvolený nový výbor Akadémie na funkčné obdobie 2009 – 2013 v zložení:

Predseda	Michal Kiššimon
1. podpredseda	Ing. Ján Marenčík
2. podpredseda	Ing. Mirko Bachratý
Tajomník	Ľubomír Adamčiak
Hospodár	Hubert Dobál
Členovia	Dr. Otto Gát'a Jozef Korený Ing. Vladimír Mrva MVDr. Jozef Máj
Revízor	MUDr. Juraj Pálka

Za nových členov Akadémie boli zvolení: Fabes Erwin z Viedne, Ing. Fekete Ladislav z Galanty, Hertlík Michal z Handlovej, Hölc Ladislav z Banskej Bystrice, Iljušin Alexander Sergejevič z Moskvy, Jakobs Vadim Alexandrovič z Moskvy, Ing. Slavkovský Jozef CSc. z Košíc, Šajgal Roman z Banskej Bystrice.

Predseda Akadémie poveril 1. podpredsedu Ing. Marenčíka otvorením internetovej stránky Akadémie a jej sústavným dopĺňaním informáciami o Akadémii, byť sprostredkovateľom pri vydávaní filatelistických publikácií, podľa možností Akadémie i zhotovením členských legitimácií.

Na záver bol odoslaný blahoprajný list Dr. Andorovi Bérovi do Budapešti, nášmu členovi, ktorý sa v dobrom zdraví práve v dňoch nášho stretnutia dožíval 99 rokov.

Michal Kiššimon

K nedožitej osemdesiatke Andyho Warhola

Motto: Ak dokážete rozosmiať ľudí,
dostanete toľko lásky, koľko chcete!

Art Buchwald

6. augusta 2008 uplynulo 80 rokov od narodenia svetoznámeho maliara, grafika, dizajnéra, zakladateľa a významného reprezentanta popartu, fotografa a filmového režiséra Andyho Warhola, najznámejšieho Rusína, ktorého rodičia pochádzali z Mikovej na východnom Slovensku. **Toto malé obhliadnutie na významnú osobnosť v našom zborníku by chcelo podnietiť kompetentných na vydanie známky venovanej pamiatke Andyho Warhola a popartu.** Nemusi to byť bezpodmienečne len a len na nejaké okružle výročie, veď vieme, že aj kvetina darovaná vo všedný deň poteší ako v deň sviatočný.

Priekopníci vo vede či umení to nemali ľahké. Ani Warhol a jeho popart. V začiatkoch keď sláva ešte bola v nedohľadne, si určite prehltol nejednu horkú pilulku.

Známy americký novinár Art Buchwald s rakúsko maďarskými koreňmi /1925 – 2007/, vyše 40 rokov aktívne písal fejtóny do stoviek amerických periodík. V časoch jeho najväčšej slávy vychádzali Buchwaldove stĺpčky v 550 novinách. V roku 1982 získal Pulitzerovu cenu za výnimočné komentovanie. Bol jedným z mála západných autorov, ktorého fejtóny občas uverejňovali aj v Československu a to hlavne preto, lebo Buchwald s nezameniteľnou satirou a humorom si dovoľil kritizovať život na Západe a neraz si vystrelil aj z prezidenta a senátorov. Buchwaldov génus spočíval v tom, že nás rozosmia a zároveň nás prinútil rozmýšľať.

Ako sa Art Buchwald vysporiadal s popartom a Andy Warholom, ukazuje fejtón uverejnený v časopise 100+1 ZZ, ročník 2, číslo 16/1965, prevzatý z New York Herald Tribune.

Popart v sochárstve

Kanadské úrady nedávno odmietli prepustiť cez colnicu osemdesiat latových obalov, ktoré vyzerali ako debny od jadrového mydla, kartóny obilných vločiek a plechoviek jablčnej šťavy, ako umelecké diela. KARTÓNY, dielo amerického maliara popartu Andy Warhola, vraj nie sú, tvrdili Kanaďania, umelecké diela, ale tovar, a preto podliehajú clu vo výške 4000 dolárov. ■ Myslím, že Kanaďania sú úplne vedľa. Niekoľko

dni po kanadskej príhode som išiel žene nakúpiť do samoobsluhy. Cestou domov som sa zastavil v jednej umeleckej galérii, kde sa práve konala výstava popartu. Kôš s nákupom mi už bol nanešťastie trochu ťažký a preto som ho nechal stáť na podlahe. ■ Pod silným dojmom zo všetkého, čo som videl, som nakoniec z galérie odišiel a zamieril domov. ■ „Kde máš nákup?“ opýtala sa ma žena. ■ „No servus“, zvolal som, „zabudol som ho v galérii.“ ■ „Tak pekne bež a prines ho, ak chceš dnes vôbec večerať.“ Utekal som späť do galerie, ale prišiel som už neskoro. Košu s potravinami bola zatiaľ na výstave udelená prvá cena. ■ „Hľadali sme vás kde sa dalo, ale nie a nie vás nájsť,“ povedal majiteľ galérie. „Prečo ste svoje umelecké dielo nepodpísal?“ ■ „To nie je umelecké dielo. Je to moja dnešná večera.“ ■ Galéria zaburácala pochvalným smiechom. „Je nielen veľký sochár, ale má tiež humor,“ povedal jeden člen poroty. ■ „Vidíte to predsa na jeho diele,“ povedal druhý porotca. „Len si všimnite, ako je tá fľaša kečupu Heinz opretá o tú plechovku Campbelovho bravčového s fazuľou.“ ■ „Do smrti nepochopím, čo ho inšpirovalo, aby tie sucháre Ritz položil na plechovku stuženého tuku Crisco,“ prehodila dáma k svojmu priateľovi. ■ „Je to proste geniálne,“ odpovedal jej priateľ. „Všimnite si, ako tá plechovka broskyň Del Monte leží na boku. Ani Warhol by si to nebol dovolil.“ ■ „Podľa môjho názoru mu cenu predovšetkým získal spôsob, ako na dne koša rozmačkal ten tvarohový koláč Sarah Lee.“ ■ „Pred tým Picasso úplne bledne.“ ■ „Pozrite sa,“ povedal som, „som vám za tieto pocty hrozne vďačný, ale moja žena na to čaká a ja to musím odnieť domov.“ ■ „Domov?“ užasnuto opakoval majiteľ galérie. „Práve som to predal tamtým manželom za 1500 dolárov.“ ■ „Celý nákup ma stál len 18 dolárov,“ odpovedal som. ■ „O ten tovar nejde. Ide o to, čo ste z neho urobil. Podarilo sa vám vložiť do krabičky mycieho prášku Rinso viac významu, než Rodin vložil do svojho „Mysliteľa“. Nikto sa už jakživ nebude môcť pozrieť na plechovku francúzsko-amerických špagiet, aby si nespomenul na Vás. Vyjadril ste týmto košom potravín za jeden večer to, čo sa Rembrandt snažil vyjadriť tisíckou olejomalieb.“ ■ Skromne som sa zapýril a prijal svoj šek. Ten večer som zaviedol svoju manželku na večeru do reštaurácie a na druhý deň som išiel do samoobsluhy znovu a nakúpil ďalší kôš potravín, omnoho drahších ako minule a okamžite som ich zanesol do galérie. ■ Kritiky ale boli mizerné. „Úspech mu stúpol do hlavy,“ hovorili čelní washingtonskí umeleckí kritici. ■ „Kedysi dokázal divokým, strešteným gestom prezentovať obyčajné nádoby s potravou pre mačky a kokosovou nátierkou, a dnes nám servíruje noblesné plechovky s holubičkami a falošnou korytnačou polievkou. Ten švih je preč a ostala len halabala prehádzaná hromada fádnych lahôdok.“

Viliam Gaál

Čo písali „FORTEAN TIMES“

Od roku 1973 vychádza vo Veľkej Británii „FORTEAN TIMES“, časopis prinášajúci správy o mimoriadnych javoch a neuveriteľných udalostiach, ktoré sa aj v dnešnej dobe vedeckého racionalizmu vo svete predsa len dejú a s ktorými si veda nevie rady. Pred niekoľkými rokmi časopis uverejnil príbeh známeho anglického zoológa, ktorý z pochopiteľných príčin nechcel byť menovaný. Príbeh má nadpis: Kto, alebo čo nás zachránilo? Dôležitú úlohu v ňom zohrali poštové známky.

Nachádzame sa v Tibete, v jednej chudobnej bhutanskej svätyni, ktorá stojí dosť ďaleko od bežnej turistickej trasy a azda aj preto môžu na jej oltári pokojne spočívať rôzne dary a ďakovné predmety. Je tu napríklad mušľa morského živočicha *Cypraea hurum*, ako jedna z troch na svete existujúcich exemplárov! Je tu aj niekoľko poštových známok, vydaných kedysi dávno v britskom Borneu a Labuane. Práve o týchto známkach hovoril mních, ktorý

sa stará o svätýňu, túto neobvyklú historku.

V marci roku 1959 pricestoval do Tibetu anglický zoológ, aby uvidel kožu záhadného zvierat'a, ktorú mnísi uchovávali v jednej lhaskej svätyni. Vedec cestoval aj so svojou manželkou, tá však zle znášala miestnu klímu a preto zostala v hoteli v Káthmandu, hlavnom meste Nepálu. V Lhase sa zoológ stretol so svojim krajanom fotoreportérom, ktorý tu bol už dlhší čas a ktorý mu mal pomocou svojich známostí umožniť prístup k onej tajomnej zvieracej relikvii.

Práve 19. marca, kedy sa obidvaja Angličania v Lhase stretli, vypuklo v meste povstanie. V tej chvíli bolo potrebné predovšetkým zachrániť si vlastnú kožu. V obave, že by Európania mohli byť považovaní za „imperialistických“ vyzvedačov, boli Angličania ukrytí najprv v dome jedného priateľa úradníka a potom v podzemnom priestore malej bhutanskej svätyně, zasvätenej Veľkému hadiemu božstvu.

Behom dramatických udalostí sa na dvoch ukrytých mužov zabudlo. Niekoľko dní po potlačení povstania v hlavnom meste Tibetu, sa ochrancovia Angličanov urýchlene vzdialili do emigrácie. Muži v podzemí svätyně boli už viac ako týždeň.

Medzitým sa so zoológom začalo diať niečo zvláštne. Fotoreportér s prevrpením a s obavami pozoroval, ako jeho priateľ prepadá nejakej divnej panike, hovorí niečo o veštekých snoch a stále viac a viac klesá na duchu i na tele. Nakoniec mu začal vyprávať o stále sa opakujúcom sne, v ktorom sa nejaký muž s nožom v ruke vkráda do hotelovej izby jeho manželky. Nešťastný zoológ sa s úpenlivou prosbou o záchranu svojej manželky modlil k Bohu, ale aj k zvieraciemu božstvu – hadom, ktoré boli namaľované na stenách podzemného priestoru. Pravdepodobne práve od nich obdržal mentálnou cestou radu, aby čo najrýchlejšie obetoval „päť rovnakých morských beští“. Jedine tak môže zachrániť svoju ženu pred násilnou smrťou. Čo však mohol obetovať cudzinec, ktorý prišiel o všetku svoju batožinu a akých vlastne päť beští mal hľadať?

Zakrátko však prišla pomoc. V kabáte našiel peňaženku a keď sa do nej pozrel, bolo v nej päť starých ázijských poštových známok, ktoré nedávno kúpil na lhaskom bazáre. V návale šťastia si uvedomil, že hoci sú známky z rôznych sérií a rôznych farieb, na všetkých piatich je vyobrazený ten istý živočích, veľký morský krokodíl, dorastajúci až 10 metrov, ktorý sa rád pohybuje aj hodne ďaleko na otvorenom mori. Zoológ na improvizovanom oltári rýchlo, ako obeť, známky zapíli a nahlas odriekaval jedinú tibetskú mantru ktorú poznal: Óm mani padme hum!

Medzitým o poschodie vyššie, na príkaz Číňanov, bola svätyňa jedným Tibeťanom zamykaná a tento Tibeťan začul z podzemia Angličanov hlas. Preto sa v noci tajne do svätyne vrátil, aby v jej podzemnej skrýši objavil dvoch bielych mužov a vyslobodil ich od istej smrti. Cudzincov odviezol známemu pašerákovi, ktorý ich v tajnosti previedol cez hranice.

V Káthmandu sa zoológ stretol so svojou manželkou, živou a zdravou. Dozvedel sa od nej, že presne v deň, kedy „obetoval“ poštové známky a obrázkami krokodílej beštie, nejaký zlodej sa dostal do jej hotelovej izby. V momente, keď prekročil prah, zostal stáť ako paralyzovaný z niečoho, čo uvidel. Nešťastná Angličanka to nedokázala pochopiť, lebo ona nič hrozného nevidela. Muž sa otočil, v panike utekal preč a kričal: „Pán hadov, pán hadov!“ V izbe žiadny had samozrejme nebol a samotný zlodej už nič vysvetliť nemohol, lebo pri úteku na schodoch spadol tak nešťastne, že bol na mieste mŕtvý.

Po návrate do Európy zachránení manželia zakúpili od filatelistov rovnaké známky ako tie, ktoré im zachránili životy a poslali ich svojmu lhaskému známemu s prosbou, aby ich položil na oltár malej bhutanskej svätyne ako výraz z vďaky za svoju záchranu.

Zo zahraničnej tlače Viliam Gaál

Naši jubilanti

PhDr. Vladimír Chmelár – 75 ročný

Vzácného životného jubilea sa dožil 30. septembra 2008 úspešný vystavovateľ, publicista, lektor, redaktor a organizátor filatelistického života v Košiciach – PhDr. Vladimír Chmelár.

Napriek svojmu vysokému veku vykazuje obdivuhodnú aktivitu vo výstavnej, vzdelávacej a publikačnej činnosti. Svoje bohaté vedomosti z oblasti poštovej histórie mesta Košice spracoval do výstavných exponátov, ktoré úspešne vystavuje na domácich i zahraničných výstavách. Spravidla dosahuje vysoké ohodnotenia na úrovni strieborných a pozlátených medailí.

Výsledky svojej bádateľskej a výskumnej činnosti publikuje v rozličných filatelistických periodikách. Zborníkoch, výstavných katalógoch apod. Je spoluzakladateľom zborníka Košice vo filatelii, ktorého tohto roku vychádza už 19-te číslo. Aktívne sa zapája aj do realizácie plánu odborného vzdelávania členskej základne klubu. Svoje bohaté skúsenosti nezištne odovzdáva začínajúcim vystavovateľom. V súčasnosti je členom prípravného výboru vedeckej konferencie „Poštová história štátov stredoeurópskeho regiónu“. Je držiteľom najvyšších vzájomných vyznamenaní.

MUDr. Juraj Pálka – 70 ročný

Významného životného jubilea – 70 rokov sa dožil 26. augusta 2008 významný vystavovateľ, publicista, lektor a organizátor filatelistických podujatí – MUDr. Juraj Pálka. Postupne sa vypracoval na jedného z najúspešnejších vystavovateľov a odborníkov v oblasti poštovej histórie. Úspešne reprezentuje slovenskú organizovanú filateliu na domácich i zahraničných výstavách. Na tohoročnej svetovej výstave EFIRO v Bukurešti v triede poštovej histórie získal za exponát Predznámkové obdobie Maďarska zlatú medailu /93 b./ a zaostal len o dva body za veľkou zlatou medailou.

Okrem výstavnej činnosti vykazuje vysokú aktivitu v oblasti publikačnej, vzdelávacej a osvetovej. Spracoval monografiu: Pošta Františka II. Rákocziho v rokoch 1703 – 1711. organizuje vedecké konferencie a prispieva do odborných filatelistických periodík. Z výsledkami svojich štúdií oboznamuje širokú filatelistickú verejnosť na domácich i zahraničných podujatiach.

Je aktívnym členom Slovenského filatelistického vedeckého spoločenstva a maďarskej filatelickej vedeckej spoločnosti MAFITT.

Ing. Miroslav Gerec – 45 ročný

V tomto roku oslávil svoje životné jubileum – 45 rokov významný filatelistický publicista, funkcionár, prednášateľ a vystavovateľ – Ing. Miroslav Gerec.

Narodil sa 30. apríla 1963. v roku 1976 sa stal členom Krúžku mladých filatelistov V 315 pri Dome kultúry VSŽ. Pre neho príznačnou usilovnosťou a vytrvalosťou rýchlo sa vypracoval medzi odborne najvyspelejších členov krúžku. Stal sa držiteľom Odznaku odbornej zdatnosti mladého filatelistu I. stupňa. Úspešne reprezentoval československú mládežnícku filateliu na medzinárodných súťažiach.

Postupne sa dostal ku špecializovanej filatelii. Zapojil sa do činnosti Krajskej komisie československej známky a v roku 1990 sa stal aj jej predsedom. Bol členom výboru Klubu filatelistov 54-01 Košice a členom organizačných výborov košických filatelistických výstav.

Po roku 1993 sa plne venuje štúdiu nových slovenských známok a celín. V roku 1994 vlastným nákladom vydal špecializovaný katalóg slovenských známok a celín vydaných v roku 1993. V roku 2000 bol menovaný za predsedu Komisie slovenských známok a celín ZSF.

Na tému špecializovaného zbierania slovenských a československých známok a o problematike emisnej politiky publikuje početné články v rozličných filatelistických periodikách. Vytvoril a vystavuje špecializovaný exponát celín „Poštový lístok Bratislava“. Je nositeľom zlatého čestného odznaku ZSF.

Všetkým trom našim jubilantom, aktívnym a obetavým členom klubu k ich životnému jubileu srdečne blahozeláme. Do ďalších rokov prajeme. Aby ich pevné zdravie neopúšťalo, aby ich sprevádzala životná sviežosť, osobné šťastie, aby ešte mnoho rokov pokračovali vo svojej záslužnej organizátorskej a zberateľskej práci, aby sami mali z nich radosť a uspokojenie v prospech celej slovenskej organizovanej filatelie.

Výbor KF 54-01
Košice

SLOVENSKÉ TECHNICKÉ MÚZEUM

Hlavná 88, 043 82 Košice, tel.č. 055/6224035-6, fax: 6225965 e-mail: stmke@stm-ke.sk,

<http://www.stm-ke.sk>

STÁLE EXPOZÍCIE

HUTNÍCTVO a expozícia VSŽ, a.s. Košice, **BANÍCTVO, STROJÁRSTVO, CHEMICKÁ EXPOZÍCIA, UMELECKÉ KOVÁČSTVO, ENERGETICKÉ ODDELENIE AURELA STODOLU, OZNAMOVACIA ELEKTROTECHNIKA** – záznam a reprodukcia zvuku, **VÝVOJ PÍSAČÍCH STROJOV, ÚŽITKOVÉ A OZDOBNÉ PREDMETY Z KOVOV, Z DEJÍN FYZIKY NA SLOVENSKU, ASTRONÓMIA** – pozorovacia technika v astronómii a astronómia na Slovensku, **PLANETÁRIUM**

MÚZEUM LETECTVA - Areál Letiska Košice

Prezentácia vzácnjej kolekcie spaľovacích a prúdových motorov, originály stíhacích lietadiel a vrtuľníkov, repíky historických lietadiel, **GALÉRIA PREZIDENTSKÝCH LIETADIEL**
Meracie a navigačné prístroje, letecká výstroj, ukážky leteckých modelov a makiet.

VYSUNUTÉ EXPOZÍCIE SLOVENSKÉHO TECHNICKÉHO MÚZEA

KAŠTIEL V BUDIMÍRE PRI KOŠICIACH

V klasicistickom kaštieli (vzdialenom od Košíc 5 km) ponúkame návštevu stálej expozície a výstav:

EXPOZÍCIA

Historické hodiny

História merania času, hodinové stroje nástenné, vreckové i vežové – prevažne zo zbierok STM.

NÁRODNÁ KULTÚRNA PAMIATKA SOLIVAR

Národná kultúrna pamiatka, jedna z najvýznamnejších technických pamiatok na Slovensku.

Unikátny komplex technických objektov na čerpanie soľanky a varenie soli, pochádzajúci zo 17. storočia.

EXPOZÍCIA

DEJINY ŤAŽBY A VÝROBY SOLI V SOLIVARE

MÚZEUM DOPRAVY V BRATISLAVE

EXPOZÍCIE

VÝVOJ ZABEZPEČOVACEJ ŽELEZNIČNEJ TECHNIKY

ZLATÝ VEK DOPRAVY NA CESTÁCH I KOĽAJNICIACH

VÝVOJ ŽELEZNIČNEJ TECHNIKY NA SLOVENSKU

MÍENIKY SLOVENSKÉHO MOTORIZMU V II. POL. 20. STOROČIA

MÚZEUM J. M. PETZVALA V SPIŠSKEJ BELEJ

Vývoj fotografickej a kinematografickej techniky na pozadí života a diela J. M. Petzvala. Ukážky prvých reportérskych a cestovných prístrojov a aparáty pre stereografiu.

Košice vo filatelii č. 19/2008

Zborník príspevkov o aktivitách košických filatelistov.

Vydala štátna vedecká knižnica v Košiciach pre KF 54 – 01 v Košiciach
a Združenie klubov filatelistov východného Slovenska pre účely
vzdelávania.

Pripravili: Dušan Evinic, František Divok, Ing. Jaroslav Kuběnka, Viliam
Gaál, Michal Kiššimon, MVDr. Alexander Bárd, CSc., Ing. Ján Marenčík

Adresa redakcie: Ing. Ján Marenčík, Sputniková 1, 040 12 Košice

Náklad: 120 kusov

Texty neprechádzajú jazykovou úpravou.

Dané do tlače: 3.12.2008

Zo širokého portfólia našich produktov Vám ponúkame:

ZÁSIELKY 1. TRIEDY

- **listy** doručené už na druhý pracovný deň
- **balíky** doručené už do dvoch pracovných dní

„PROPAGAČNÝ TROJBLOK“

- ☒ **propagačné zásielky** - neadresné letáky doručované v meste aj okolí
- ☒ **propagačný priečinok** - neadresné letáky umiestnené v propagačných stojanoch na vybraných poštách
- ☒ **propagačný panel** - neadresné letáky umiestnené v reklamných tabuliach na vybraných poštách
- ☒ 100% pokrytie celého Slovenska
- ☒ možnosť dodávky priamo z tlačiarne (predspracovanie)

REKLAMNÉ ADRESOVANÉ ZÁSIELKY

- ☒ rovnaké zásielky určené konkrétnym adresátom
- ☒ cenovo výhodnejšie ako listy
- ☒ katalógy, brožúry, propagačný materiál

POŠTOVÉ PEŇAŽNÉ POUKAZY

- jednoduché spracovanie Vašich finančných požiadaviek
- poštový peňažný poukaz U - „hotovosť na účet“
- poštový peňažný poukaz E - „z účtu hotovosť“
- poštový peňažný poukaz H - „hotovosť - hotovosť“

